ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Τὰ πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 59ον. ΜΑΡΤΙΟΣ, 1923. Ἀριθ. 3.

Η ΠΗΓΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

«Διότι μετὰ Σοῦ εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς».
(Ψαλμ. λς΄. 9),

Περὶ τὰ χίλια ἑξακόσια ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, μικρῶν τε καὶ μεγάλων, ζοῦν καὶ κινοῦνται ἐπὶ τῆς γῆς· ἀλλὰ πόσοι ἐξ αὐτῶν ζοῦν ἀληθῶς; Πόσοι ζοῦν **ὡς ἄνθρωποι**, ἤτοι ἀξίως τοῦ ἀνθρωπίνου προορισμοῦ; Οἱ πλεῖστοι οὐ μόνον μεταξὺ τῶν βαρβάρων καὶ ἀπολιτίστων, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν ἐξηυγενισμένων καὶ πεπολιτισμένων, ἔτι δὲ καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν καλουμένων Χριστιανῶν, εἶναι **νεκροί**, κατὰ τὰς ἀκριβεῖς ἀπαιτήσεις τοῦ ἀνθρωπίνου προορισμοῦ. Πάντες βεβαίως μετέχουσι τῆς ζωϊκῆς ζωῆς· ἀλλ᾽ εἶναι ἡ ζωϊκὴ ζωή, ἡ ζωὴ τοῦ κτήνους, ἀξία νὰ ὀνομάζηται ζωὴ διὰ τὸν ἄνθρωπον; Δύναμαι νὰ σεβασθῶ τὴν ζωὴν τοῦ σκώληκος, ἕρποντος ἐπὶ τοῦ χώματος, διότι πρὸς τοῦτο ἐπλάσθη· ἀλλ᾽ ὅταν ἄνθρωπος πεπροικισμένος μὲ ψυχὴν ἀθάνατον, μὲ συνείδησιν, μὲ λογικὸν σύρηται ἐπὶ τοῦ χώματος τῆς ὑλοφροσύνης, ἀνίκανος νὰ σκεφθῇ περὶ ἄλλου τινὸς εἰμὴ περὶ ἀποκτήσεως καὶ θησαυρισμοῦ ἢ ἀπολαύσεων, ποίας ἀξίας δύναται νὰ λογισθῇ ἡ ζωὴ αὐτοῦ; Ἐκτιμῶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ τοῦ τόσον ἀκαθάρτου λογιζομένου χοίρου βυθίζοντος τὸ ῥύγχος του εἰς τὸν βόρβορον, διότι ἐπὶ τέλους δὲν πράττει ἄλλο τι παρὰ τὸ ὑπὸ τῆς φύσεώς του ἐπιβαλλόμενον· καὶ εἶναι ὄντως θαυμάσιον ἐργοστάσιον, μεταποιοῦν εἰς λίπος καὶ τὴν πλέον ἀκάθαρτον τροφήν. Ἀλλά πῶς δύναται νὰ ἐκτιμηθῇ ὁ ἄνθρωπος, ὁ κυλιόμενος εἰς τὸν βόρβορον τῆς ἀνηθικότητος, τοῦ ὁποίου καὶ τὸ βλέμμα περιάγει τοῦ βορβόρου τὸ μόλυσμα; Αὐτοῦ τοῦ ψυχροῦ ὄφεως τὴν ζωὴν θαυμάζω ἐξ ἀποστάσεως, διότι τὸ δηλητήριον, μὲ τὸ ὁποῖον ἐπροικίσθη, εἶναι τὸ ἐξασφαλίζον αὐτὸν ἀπὸ περιφρονήσεως καὶ καταπατήσεως· ἀλλὰ πόσην περιφρόνησιν ἐπισύρει δικαίως καθ᾽ ἑαυτοῦ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ὑπὸ φθόνου κινούμενος ἐξακοντίζῃ τὸ δηλητήριον τῆς συκοφαντίας κατὰ τοῦ καλλιτέρου του! Δύναμαι νὰ συμπαθήσω πρὸς τὴν ζωὴν τοῦ ταλαιπώρου ὄνου, ὅστις δεδεμένος τοὺς ὀφθαλμοὺς στρέφει τὸν μύλον, ἀδιακόπως βαδίζων τὸν ἀτελεύτητον γῦρον ὑπὸ τὴν μάστιγα τοῦ κυρίου του· ἀλλὰ ποίας συμπαθείας ἄξιος δύναταί ποτε νὰ θεωρηθῇ ὁ ἄνθρωπος, ὁ μὲ ἀνοικτοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς περιστρέφων ἀκαταπαύστως τὸν μύλον τῆς πλεονεξίας καὶ συσσωρεύσεως ἢ τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν ποικίλων του παθῶν; Τοιοῦτοι δὲν εἶναι οἱ πλεῖστοι τῶν γνωρίμων σου, ἀναγνῶστα; Μήπως εἶναι τοιοῦτος ὁ βίος σοῦ αὐτοῦ; Ὁ οὕτω ζῶν ἄνθρωπος δὲν ζῇ ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ἐνῷ ζῇ,

εἶναι νεκρός· ὥς λέγει ὁ Ἀπόστολος περὶ τῆς φιλοκόσμου, τῆς «σπαταλώσης» γυναικὸς ὅτι «ἐνῷ ζῇ, εἶναι νεκρά» (Α΄Τιμ. ε΄6). Κοράσιόν τι, ἐρωτηθὲν ἂν ζῇ ὁ πατήρ του, ἀπεκρίθη «Δὲν ζῇ πολύ·» διότι ἦτο μέθυσος, καὶ συχνότατα ἔβλεπεν αὐτὸν ἀναίσθητον· ἀλλ' ἐὰν ἦτο πεφωτισμένον ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου, θὰ ἀπεκρίνετο μᾶλλον «Δυστυχῶς ἐνῷ ζῇ, εἶναι νεκρός.»

Τοιαύτη ζωή, ἡ ζωὴ τῆς ἁμαρτίας, δὲν εἶναι ἀξία νὰ ὀνομάζηται ζωή· ἀλλὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἔφερεν εἰς φῶς τὴν ἀγαθὴν ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν (Β΄ Τιμ.α΄. 10), καὶ ὁδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν πηγὴν τῆς ἀγαθοῦς ταύτης ζωῆς. Μακάριος ὁ μαθὼν καὶ ἀποκτήσας τὴν ζωὴν ταύτην, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὁποίαν ἐξετάζομεν ἐνταῦθα τρία τινά: α΄) Τὶ περιλαμβάνει ἡ ἀληθὴς αὕτη ζωή. β΄) Ποῦ εὑρίσκεται. γ΄) Πῶς ἀπαντᾶται.

α΄) ***Τὶ περιλαμβάνει ἡ ἀληθὴς αὕτη ζωή;*** Πρῶτον, περιλαμβάνει τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ ***συμφιλίωσιν.*** Ὁ ἄνθρωπος ἐκ φύσεως καὶ ἐκ γενετῆς εἶναι ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ καταδεδικασμένος ὑπ' αὐτοῦ. Πράγματι πᾶς ἄνθρωπος, πρὶν ἢ συμφιλιωθῇ μετὰ τοῦ Θεοῦ, εἶναι κατάδικος ἀναμένων ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θανατικῆς αὐτοῦ καταδίκης. Ὁποία εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ τοιούτου καταδίκου; Εἶναι ζωὴ φόβου, ἀμφιβολιῶν, μίσους κατὰ τῶν νόμων—ζωὴ πάσης πανουργίας πρὸς ἀπόπειραν δραπετεύσεως. Τοιαύτη τις εἶναι κατὰ βάθος καὶ ἐν ἀληθείᾳ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις εἰσέτι δὲν συνεφιλιώθη μετὰ τοῦ Θεοῦ, ζωὴ ἀθλιότητος, δυστυχίας καὶ ἀπογνώσεως· ἀλλ' ὅταν ἡ ψυχὴ προσπέσῃ καὶ ζητήσῃ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἱλαστηρίου θανάτου τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἡ συγχώρησις εὐθὺς παρέχεται, ἡ συμφιλίωσις εἶναι πλέον γεγονός, καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ οὐρανία χαρὰ πληροῦσι τὴν τέως ἀνήσυχον καὶ ἀπέλπιδα ψυχήν.

Δεύτερον, περιλαμβάνει ἡ ζωὴ αὕτη τὴν ἐσωτερικὴν ἐκείνην μεταβολὴν τῶν πόθων καὶ διαθέσεων τῆς ψυχῆς, ἥτις καλεῖται ἐν τῇ Γραφῇ ***ἀναγέννησις·*** διότι «ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάν.γ΄.3). Εἶναι ἡ καρδία, ἥτις ὠθεῖ τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν βόρβορον· ἵνα λοιπὸν ἐξέλθῃ ἐξ' αὐτοῦ ἑκουσίως καὶ ὁριστικῶς, ἀνάγκη νὰ λάβῃ τὴν νέαν καρδίαν, τοῦτο δὲ εἶναι ἔργον τοῦ Παντοδυνάμου Πνεύματος· διὰ τοῦτο ἀνάγκη νὰ γεννηθῇ ὁ ἄνθρωπος ***ἄνωθεν.***

Τρίτον, περιλαμβάνει ἡ ζωὴ αὕτη ***δύναμιν*** κατὰ πάσης κακίας, ὥστε οὐ μόνον νὰ ***ποθῇ*** ὁ ἄνθρωπος νὰ περιπατῇ κατὰ Θεόν, ἀλλὰ καὶ νὰ ***δύναται.*** Διότι ὑπάρχουσι πολλοὶ οἱ θαυμάζοντες καὶ ἐκθειάζοντες τὰς γενναίας πράξεις, ἀλλ' ὀλίγοι εἶναι οἱ ἐκτελοῦντες αὐτάς. Πολλοὶ ποιηταὶ καὶ ῥήτορες ἐξύμνησαν καὶ δι' ἐγκωμίων ἐτίμησαν ἥρωας, τῶν ὁποίων αὐτοί θὰ ἠδυνάτουν νὰ καταστῶσι μιμηταί. Ἴσως καὶ ζωγράφοι, ζωηρῶς παραστήσαντες πολυνέκρους μάχας, θὰ ἐζήτουν κρυψῶνά τινα, ἵνα ἀποφύγωσιν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τόσον ζωηρῶς παρέστησαν. Οὕτως ὑπάρχουσι πολλοὶ οἱ θαυμάζοντες τὴν Χριστιανικὴν ζωήν, ὡς περιγράφεται ἐν τῷ Λόγῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπαινοῦντες αὐτήν· ἀλλ' ὁ θαυμασμὸς καὶ ὁ ἔπαινος δὲν εἶναι

ἀρκετοί· ἀνάγκη ***δυνάμεως*** πρὸς ἐφαρμογήν, καὶ τὴν δύναμιν ταύτην παρέχει ἡ ἀληθὴς Χριστιανικὴ ζωή, ὅταν καταστῇ κτῆμα τοῦ ἀνθρώπου.

Τέταρτον, ἡ ζωὴ αὕτη περιλαμβάνει ***δραστηριότητα*** εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν. Τίς φροντίζει σήμερον πρὸς βελτίωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων; Πόσοι εἶναι σήμερον οἱ ἐργαζόμενοι πρὸς φωτισμὸν τῶν ἀνθρώπων διὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ πρὸς σωτηρίαν ψυχῶν ἀθανάτων; Ἡ ζωὴ φαίνεται ἐκ τῆς δραστηριότητος. Ἐὰν ἔν τινι οἰκογενείᾳ τὰ παιδιὰ διατελῶσι μέχρις ἑσπέρας ἀκτένιστα καὶ τὰ δωμάτια ἀτακτοποίητα, πᾶς τις δὲν θὰ συμπεράνῃ φυσικῶς ὅτι λείπει ἡ οἰκοδέσποινα καὶ ὅτι τὰ παιδιὰ εἶναι ὀρφανά; ἤ, ἐὰν δὲν λείπῃ, δὲν θὰ συμπεράνῃ τις ὅτι ἀσθενεῖ; ἢ ἐὰν δὲν ἀσθενῇ, δὲν θὰ εἴπωμεν ὅτι εἶναι ἀκατανοήτως ὀκνηρὰ καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ***ζωὴ*** ἐν αὐτῇ; Οὕτω καὶ ἐν τῇ Χριστιανικῇ ζωῇ ἡ ἔλλειψις δραστηριότητος δεικνύει ὅτι ἢ ὑπάρχει παραμεληθεῖσα πνευματικὴ ἀσθένεια—ἁμαρτία τις ἀγαπητή, τὴν ὁποίαν ἔνοχος συνείδησις ἀνέχεται καὶ ποικιλοτρόπως δικαιολογεῖ—ἢ ὅτι λείπει παντάπασιν ἡ πνευματικὴ ζωὴ καὶ ὑπάρχει μόνον ἡ ὁμολογία τῶν χειλέων καὶ ἡ ἐξωτερικὴ αὐτῆς μορφή.

Πέμπτον, ἡ ζωὴ αὕτη περιλαμβάνει ***χαράν,*** διότι ἡ χαρὰ εἶναι σημεῖον εὐεξίας· ἀλλὰ χαρὰν οὐράνιον, οὐχὶ τοῦ κόσμου τούτου· χαράν, ἥτις καὶ ἐν μέσῳ τῶν θλίψεων ἐξακολουθεῖ νὰ παρηγορῇ καὶ εὐφραίνῃ τὴν ψυχήν. Εἰς τὰ βόρεια κλίματα, ὅπου ἡ χιὼν πίπτει ἄφθονος τὸν χειμῶνα, αἱ στέγαι τῶν οἰκιῶν κατασκευάζονται ἐπικλινεῖς (ἐντεῦθεν ὁ Γοτθικὸς ῥυθμός), ὥστε ἡ χιὼν συσσωρευομένη ἐπὶ τῆς στέγης νὰ δύναται νὰ ὀλισθήσῃ καὶ ἀπαλλάξῃ αὐτὴν τοῦ συνεχῶς αὐξανομένου βάρους της. Ἀλλὰ παρατηρεῖται ὅτι εἰς τὰ χωρία ἡ χιὼν δὲν ἐξολισθαίνει ἐξ ὅλων τῶν στεγῶν· εἴς τινας παραμένει ἐπὶ πολὺ καὶ συμβαίνει ἐνίοτε, ἕνεκα τοῦ βάρους, νὰ ἐνδώσῃ ἡ στέγη καὶ κρημνισθῇ ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν ἐνοικούντων. Πόθεν ἡ διαφορὰ αὕτη;

Ἡ αἰτία κεῖται εἰς τὴν κάτωθεν ὑπάρχουσαν ἢ ἐλλείπουσαν θερμότητα. Ἐκ τῆς στέγης τοῦ εὐποροῦντος, ὅστις ἔχει ἀφθονίαν καυσίμου ὕλης καὶ διατηρεῖ τὴν θερμάστραν αὐτοῦ διαρκῶς ἐν ἐνεργείᾳ, ἡ χιὼν τηκομένη κάτωθεν ἐξολισθαίνει καὶ ἡ στέγη ἀνακουφίζεται ἐκ τοῦ συσσωρευθέντος βάρους· ἐν ᾧ ἡ στέγη τοῦ πτωχοῦ, ὅστις δὲν ἔχει τὰ ἀναγκαιοῦντα πρὸς θέρμανσιν, διατηρεῖται ψυχρὰ καὶ ἡ χιὼν μένει ἐπικεκολλημένη καὶ ἐξακολουθεῖ συσσωρευομένη μὲ κίνδυνον νὰ θάψῃ τοὺς κυρίους τῆς οἰκίας. Οὕτως ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων ὁ ἔχων τὴν ἐσωτερικὴν θερμότητα τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς καὶ τὴν ἀκατάβλητον χαρὰν αὐτῆς ἀπαλλάσσεται τῆς ἀδημονίας καὶ τοῦ ἀπελπισμοῦ, τὰ ὁποῖα τείνουσι νὰ ἐπισωρεύσωσι κατ' αὐτοῦ αἱ θλίψεις καὶ αἱ ἀντίξοοι περιστάσεις τῆς ἐπιγείου αὐτοῦ ζωῆς· ἐνῷ ὁ ἐστερημένος τῆς ἐσωτερικῆς ταύτης θερμότητος καὶ χαρᾶς κατασυντρίβεται ὑπὸ τὸ βάρος τῶν θλίψεων καὶ δυστυχημάτων, ὠθούμενος πολλάκις καὶ μέχρις αὐτοκτονίας.

β′) ***Ποῦ εὑρίσκεται ἡ ζωὴ αὕτη*** ; Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ λέγει ὅτι εὑρίσκεται παρὰ τῷ Θεῷ, — «***μετὰ Σοῦ*** εἶναι ἡ ***πηγὴ*** τῆς ζωῆς.» Ὁ Θεὸς, ὁ Πατὴρ τῶν φώτων, ὁ δοτὴρ παντὸς ἀγαθοῦ, ὁ Δημιουργός, ὁ δυνάμενος καὶ νὰ ἀναδημιουργήσῃ τὸν πεσόντα καὶ ἀποτυχόντα ἄνθρωπον, Αὐτὸς καὶ μόνος εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς ταύτης·

καὶ εἰδικώτερον, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὑπὲρ ἡμῶν ἐνανθρωπήσας Κύριος Ἰησοῦς Χριστός· διότι εἶναι γεγραμμένον ὅτι «ἐν αὐτῷ ἦτο ἡ ζωὴ» (Ἰωάν. α' 3)· καὶ ὅτι «ζωὴ αἰώνιον ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ εἶναι ἐν τῷ Υἱῷ αὐτοῦ· ὅστις ἔχει τὸν Υἱόν, ἔχει τὴν ζωήν· ὅστις δὲν ἔχει τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὴν ζωὴν δὲν ἔχει» (Α' Ἰωάν. ε' 11, 12). Χωρὶς Χριστοῦ λοιπὸν πνευματικὴ ζωὴ εἶναι ***ἀδύνατος.***

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, καὶ εἶναι ἡ ***ἀποκλειστικὴ*** πηγή. Ἐὰν ὑπῆρχε καὶ ἄλλος δοτὴρ τῆς ζωῆς, ὁ ἄλλος οὗτος θὰ ἦτο δεύτερός τις Θεός, ὅπερ εἶναι βλασφημία νὰ τὸ δεχθῇ τις. Ἄρα ὁ μὴ λαβὼν ἐκ τῆς πηγῆς ταύτης πράγματι δὲν ἔχει τίποτε. Εὐσεβής τις κῆρυξ τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ Σκῶτος Ἔρσκιν, ἰδὼν ποτε συνοδείαν χωροφυλάκων ἀπαγόντων κατάδικόν τινα σιδηροδέσμιον εἰς τὸν τόπον τῆς θανατικῆς ἐκτελέσεως, εἶπε δεικνύων τὸν κατάδικον· «Ἰδοὺ ὁ Ἔρσκιν, ἐὰν δὲν μὲ ἐπρόφθανεν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ.»

Εἶναι ἀποκλειστικὴ πηγὴ τῆς ζωῆς ταύτης ὁ Ἰησοῦς Χριστός, διότι ἡ ζωὴ δὲν δύναται νὰ χωρισθῇ ἀπ' αὐτοῦ· διότι ἡ ζωὴ αὕτη δὲν εἶναι ἁπλῶς δύναμις, ἀλλὰ ***πρόσωπον,*** ὡς εἶπεν αὐτός, «***Ἐγὼ*** εἶμαι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ***ἡ ζωή***»(Ἰω. ι' 6). Εἶναι δὲ πηγὴ ἀκένωτος, δυναμένη νὰ ἀνταποκριθῇ πρὸς πᾶσαν πνευματικὴν ἀνάγκην τοῦ ἀνθρώπου, ὡς πάλιν εἶπεν Αὐτός, «Ἐγὼ ἦλθον διὰ νὰ ἔχωσι τὰ πρόβατά μου ζωὴν καὶ νὰ ἔχωσιν αὐτὴν ***ἐν ἀφθονίᾳ***» (Ἰωάν. ι' 10).

Δὲν ὑπάρχει δυσκολία, στενοχωρία, θλίψις, ἀδυναμία, καθ' ὧν νὰ μὴ δύναται νὰ ἀνταπεξέλθῃ ἀποτελεσματικῶς καὶ νικηφόρως ἡ ζωὴ αὕτη.

Ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν πηγὴν ταύτην τῆς ζωῆς, πᾶσα ἀνθρωπίνη προσπάθεια ἢ ἀπομίμησις εἶναι «λάκκος συντετριμμένος», μὴ δυνάμενος νὰ συγκρατήσῃ τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς, καὶ ὅταν ὁ διψαλέος ὁδοιπόρος προσέλθῃ εἰς αὐτὸν, ἵνα βρέξῃ τὰ κεκαυμένα χείλη του, βλέπει μετ' ἀπογνώσεως ὅτι δὲν ὑπάρχει ὕδωρ (Ἱερεμ. β' 13).

γ') ***Πῶς ἀποκτᾶται ἡ ζωὴ αὕτη;*** Ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης μᾶς πληροφορεῖ ὅτι «ἡ ζωὴ ἦτο παρὰ τῷ Πατρὶ καὶ ἐφανερώθη εἰς ἡμᾶς» (Α'. α'. 2)· ὥστε ἐκεῖθεν πρέπει νὰ ζητηθῇ. Ἡ μέθοδος λοιπὸν εἶναι ἁπλουστάτη: «Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν» (Ματθ. ζ' 7). Ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ εἰλικρινὴς πόθος πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ζωῆς ταύτης, καὶ νὰ προσπέσῃ ὁ ἄνθρωπος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τοῦ μόνου χορηγοῦ καὶ δοτῆρος αὐτῆς, μετὰ πίστεως, ἤτοι βεβαιότητος ὅτι χάριν τοῦ Υἱοῦ ὁ Πατὴρ συγχωρεῖ τὸ παρελθὸν καὶ ἐμπνέει τὴν νέαν ζωήν. Χωρὶς τῆς πίστεως, ἤτοι τῆς βεβαιότητος ταύτης, ὁ ἄνθρωπος παραμένει ξένος πρὸς τὴν ἀληθῆ ζωήν. Ὁ Κύριος ἡμῶν ἐδήλωσε τοῦτο, εἰπὼν ὅτι «Καθὼς ὁ Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτω πρέπει νὰ ὑψωθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῇ πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. γ' 14, 15). Οἱ Ἰσραηλῖται ἐδάκνοντο ὑπὸ τῶν δηλητηριωδῶν ὄφεων τῆς ἐρήμου καὶ ἀπέθνησκον σωρηδόν. Ὁ Μωϋσῆς κατὰ παραγγελίαν τοῦ Θεοῦ κατεσκεύασεν ὄφιν χαλκοῦν, ὃν ἀνήρτησεν ἐπὶ ξύλου ἐν περιόπτῳ θέσει· οἱ δὲ Ἰσραηλῖται παρηγγέλθησαν ἐν περιπτώσει δήγματος νὰ ἀποβλέψωσιν εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ ξύλου ὄφιν καὶ «ἐὰν ὄφις ἐδάγκανε τινά, ἐμβλέπων οὗτος

τὸν ὄφιν τοῦ χαλκοῦ ἔζη» (Ἀριθμ. κα'. 9). Οὕτω, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Σωτῆρος, ὅστις αἰσθάνεται καὶ ἀναγνωρίζει ὅτι φέρει ἐν ἑαυτῷ τὸ δηλητήριον τῆς ἁμαρτίας, ἐὰν ἀποβλέψῃ εἰς τὸν ἐπὶ σταυροῦ κρεμασθέντα, εὐθὺς ἀπαλλάσσεται τοῦ φοβεροῦ δηλητηρίου καὶ λαμβάνει τὴν ἄνωθεν ζωήν. Τὸ πᾶν εἶναι ζήτημα βλέμματος τῆς ψυχῆς, ἤτοι ζήτημα πίστεως καὶ βεβαιότητος ὅτι «ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἔλαβε τὴν θέσιν μου καὶ ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ **δι' ἐμέ**.»

Ἡ ζωὴ αὕτη, ὡς ἀνεπτύχθη ἤδη, ἐνῷ χορηγεῖται εἰς τὸν πιστόν, ἔχει τὴν ἕδραν αὐτῆς καὶ πηγὴν ἐν τῷ Χριστῷ, ἐνεργεῖται δὲ ἐν τῷ πιστῷ δυνάμει τῆς ἑνώσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι φανερὸν λοιπὸν ὅτι ἡ ἕνωσις αὕτη πρέπει νὰ τηρῆται ἀκώλυτος καὶ ἀδιάκοπος. Πρὸ ἐτῶν εἶχε σχηματισθῇ συνοικισμός τις παρά τινα σιδηροδρομικὴν γραμμὴν ἐν Ἀμερικῇ· εἶναι δὲ γνωστὸν πόσον ταχέως ἐκεῖ οἱ μικροὶ συνοικισμοὶ δύνανται νὰ μεταβληθῶσιν εἰς χωρία καὶ κωμοπόλεις καὶ νὰ αὐξηθῶσι ταχέως εἰς σπουδαίας πόλεις. Ἡ θέσις τοῦ συνοικισμοῦ τούτου παρὰ τοὺς πρόποδας λόφου ἦτο ὡραία καὶ εἵλκυσε ταχέως καὶ ἄλλους οἰκιστάς. Ἄνωθεν τοῦ χωρίου ἐπὶ μικροῦ ὀροπεδίου ὑπῆρχε λίμνη καὶ ἐξ αὐτῆς ὑδρεύοντο οἱ κάτοικοι, μεταφέροντες δι' ὑδριῶν τὸ ἀναγκαιοῦν ὕδωρ· ἀλλ' ὅτε τὸ χωρίον κατηρτίσθη εἰς δῆμον καὶ ἐξέλεξε τὰς δημοτικὰς ἀρχάς, πρῶτον μέλημα τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου ὑπῆρξεν ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἀνέτου χορηγίας τοῦ ὕδατος.

Τὸ πρᾶγμα ἦτο ἁπλούστατον. Σωλὴν ἐπαρκοῦς διαμέτρου ἐστρώθη ἀπὸ τῆς λίμνης μέχρι τοῦ χωρίου, καὶ οὕτω τὸ ὕδωρ κατήρχετο ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἡ εὐκολία αὕτη προσείλκυσεν ἔτι πλειοτέρους οἰκήτορας καὶ ἡ μικρὰ πόλις ταχέως ἐμορφώθη μὲ τὰς κανονικάς της ὁδούς, τὰς πλατείας της καὶ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμόν της. Αἴφνης πρωΐαν τινὰ παρουσιάζεται ἔλλειψις ὕδατος. Εὐθὺς ἐξετάζεται ὁ σωλὴν καὶ ἀνευρίσκεται ἐπὶ τέλους μετὰ πολλὰς ἐρεύνας ὅτι δέμα ἐκ μικρῶν πανίων ἦτο ἐμπεπηγμένον περὶ τὰ τριάκοντα ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου ἐπὶ τοῦ ἄνω ἄκρου τοῦ σωλῆνος. Κάποιος «ἔξυπνος» διαβάτης ἠθέλησε νὰ διασκεδάσῃ μὲ τὴν ἐκ τῆς λειψυδρίας ἀνησυχίας τῶν κατοίκων. Τὸ δέμα ἐκεῖνο ἀφῃρέθη καὶ εὐθὺς ἡ ῥοὴ τοῦ ὕδατος ἀποκατέστη, καὶ ἡ ζωὴ τῆς πολίχνης ἐπανῆλθε. Τοιοῦτόν τι δύναται νὰ συμβῇ εἰς τὴν Χριστιανικὴν ζωήν. Παράβασίς τις ἀποκρυπτομένη, ἁμαρτία τις ἀγαπητὴ ἐπιτρεπομένη, ἕξις τις πονηρὰ ὑποστηριζομένη χρησιμεύει ὡς τὸ δέμα ἐκεῖνο ἐν τῷ ὑδραγωγῷ σωλῆνι, ἐμποδίζει τὴν ἀκώλυτον ἐνέργειαν τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ πιστῷ, ἡ δὲ μόνη θεραπεία εἶναι ἡ ἀπάρνησις καὶ ἀπόρριψις τοῦ πνευματικοῦ τούτου κωλύματος διὰ τῆς ὁλοσχεροῦς καὶ εἰλικρινοῦς ἀφιερώσεως καὶ παραχωρήσεως τῶν πάντων εἰς τὸν Κύριον. Εὐθὺς τότε αἰρομένου τοῦ κωλύματος ἡ ζωὴ ἐπανέρχεται μὲ ὅλην αὐτῆς τὴν προτέραν δύναμιν καὶ δραστικότητα.

Ἡ ζωὴ αὕτη εἶναι ἡ ἀληθῶς εὐτυχὴς ζωή, ἧς τὸ ὡραιότατον καὶ πλουσιώτατον στοιχεῖον εἶναι ἡ συναίσθησις τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς μετ' αὐτοῦ συγκοινωνίας. Ὑπάρχουσι Χριστιανοὶ οἵτινες, φαίνεται, φαντάζονται ὅτι ἡ στενὴ σχέσις καὶ συγκοινωνία μετὰ τοῦ Θεοῦ εἶναι πνευματικὴ πολυτέλεια, διστάζουσι δὲ νὰ ἀποχωρισθῶσι τῶν ποικίλων αὐτῶν ἐλλείψεων καὶ ὀλισθημάτων, τὰ ὁποῖα

νομίζουσιν ὅτι τηροῦσιν αὐτοὺς ταπεινούς. Ὡς ὁ καλόγηρος ἐκεῖνος, ὅστις διὰ τῶν χρημάτων, ἅπερ ἐκέρδησεν ἐκ τῆς ῥαπτικῆς του τέχνης, ἠδυνήθη νὰ ἀγοράσῃ πολυτελῆ διὰ τὴν ἐποχήν του κλίνην, ἀλλὰ κατεκλίνετο ἐπὶ τετριμμένου τάπητος χαμαὶ ἐρριμμένου καὶ ἐσκεπάζετο μὲ πεπαλαιωμένην μηλωτήν, ἵνα μὴ φθείρῃ τὴν ὡραίαν του κλίνην. Ἀλλ᾿ οὐχί, ἡ στενὴ σχέσις καὶ ἀπόλαυσις συγκοινωνίας μετὰ τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι πνευματικὴ πολυτέλεια, εἶναι ἁπλούστατα ἡ ἀληθὴς καὶ ἀκμαία Χριστιανικὴ ζωή.

Ἡ ζωὴ αὕτη καλεῖται καὶ ***αἰώνιος ζωή***. Ἅπαξ ἀρξαμένη διὰ τῆς ἀναγεννήσεως, οὐδέποτε πλέον ἐκλείπει. Διὰ τὸν ἀναγεγεννημένον ἄνθρωπον δὲν ὑπάρχει θάνατος. Ὁ θάνατος εἶναι διὰ μὲν τὸ σῶμα αὐτῶν ὕπνος, ἐξ οὗ θὰ ἀφυπνισθῇ ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι, διὰ δὲ τὴν ψυχὴν ἡ μετάβασις αὐτῆς πλησίον τοῦ Σωτῆρος· διότι «ἐν ὅσῳ ἐνδημοῦμεν ἐν τῷ σώματι, ἀποδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ Κυρίου· θαρροῦμεν δὲ καὶ ἐπιθυμοῦμεν μᾶλλον νὰ ἀποδημήσωμεν ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ νὰ ἐνδημήσωμεν πρὸς τὸν Κύριον» (Β΄ Κορινθ. ε΄. 6, 8).

Ἰδοὺ ζωὴ ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προορισμοῦ, ἧς εἴθε νὰ καταστῇ μέτοχος πᾶς ἀναγνώστης τῶν γραμμῶν τούτων!

Ξ. Π. Μόσχου.

Ο ΘΕΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΨΥΧΩΝ

«Δὲν λέγετε σεῖς ὅτι τέσσαρες μῆνες εἶναι ἔτι, καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδού, σᾶς λέγω, ὑψώσατε τοὺς ὀφθαλμούς σας, καὶ ἴδετε τὰ χωράφια, ὅτι εἶναι ἤδη λευκὰ πρὸς θερισμόν.» (Ἰωάν. δ΄. 35).

Εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὅταν εἶπε ταῦτα, ὡμίλει περὶ τοῦ πνευματικοῦ θερισμοῦ, καὶ τὰ «χωράφια» εἶναι τὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Ἰησοῦς ὁ καρδιογνώστης, εἶδε, καὶ προσεπάθησε νὰ κάμῃ τοὺς μαθητάς Του νὰ ἴδουν καὶ ἐκεῖνοι, ὅτι οἱ πέριξ αὐτῶν ἄνθρωποι ἦσαν ἕτοιμοι νὰ δεχθοῦν τὸ Εὐαγγέλιον. Εἶχεν ὑπ᾿ ὄψιν πρωτίστως τὴν Σαμαρείτιδα καὶ τοὺς συμπολίτας της, οἱ ὁποῖοι τόσον προθύμως ἐδέχθησαν τὴν ἀγγελίαν ὅτι ὁ Μεσσίας ἦλθεν. Ἀλλὰ πιστεύω ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχεν ὑπ᾿ ὄψιν καὶ ἄλλα πολλά, τὰ ὁποῖα ἔμελλον νὰ λάβουν χώραν, καὶ ὅτι προέλεγεν εἰς τοὺς μαθητάς Του τὴν ἐπιστροφὴν τῶν χιλιάδων καὶ μυριάδων τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ὁλοκλήρου τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀποστόλων.

Ἀλλὰ σκεφθῆτε πόσον ἐχρειάζετο ὁ ὀφθαλμὸς τῆς πίστεως, ὥστε νὰ ἴδῃ κανεὶς τὰ χωράφια τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅτι ἦσαν λευκὰ πρὸς θερισμόν! Φαντασθῆτε τὶ θὰ ἔλεγον ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἀνδρέας, ὁ Ναθαναὴλ καὶ ὁ Ἰωάννης, ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰάκωβος, ἐὰν τοὺς ἠρώτα κανεὶς τὴν ἡμέραν ἐκείνην διὰ τὰς προσδοκίας καὶ τὰς ἐλπίδας των περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ Ναθαναὴλ θὰ ἔλεγεν, « Ἐξ Ἰσραὴλ δύναται νὰ προέλθῃ τι ἀγαθόν;» Καὶ ὁ Ἀνδρέας θὰ ἔλεγεν, « Ἡμεῖς οἱ ὀλίγοι τὶ εἴμεθα μέσα εἰς τόσους κακοὺς καὶ ἀπίστους, καὶ πῶς δυνάμεθα νὰ τοὺς

φέρωμεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν;» Καὶ ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ ἀδελφός του θὰ ἤθελον μᾶλλον νὰ καταβῇ πῦρ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ νὰ ἀφανίσῃ τοὺς μὴ δεχομένους τὸν Ἰησοῦν καὶ αὐτούς.

Καὶ θὰ εἶχον δίκαιον, ὡς πρὸς τὰ φαινόμενα. Ὁ κόσμος δὲν ἐφαίνετο ἕτοιμος πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Χριστοῦ. Ὀλίγιστοι τῶν συμπατριωτῶν του τὸν ἐδέχοντο· καὶ μὲ τοὺς Σαμαρείτας δὲν συνεκοινώνουν οἱ Ἰουδαῖοι. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀλλοθρήσκους, δὲν ἐφαίνετο οὐδεμία ἐλπὶς τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ ἔκειτο. Στύγιον σκότος, καὶ οὐδεμία ἀκτὶς ἐλπίδος. Ὅσῳ περισσότερον παρατηροῦμεν τὴν κατάστασιν τῶν τε Ἰουδαίων καὶ τῶν Σαμαρειτῶν καὶ τῶν εἰδωλολατρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τόσῳ περισσότερον θαυμάζομεν τὴν διορατικότητα καὶ τὴν τόλμην καὶ τὸ θάρρος τοῦ Ἰησοῦ, ὅταν εἶπεν «Ὑψώσατε τοὺς ὀφθαλμούς σας καὶ ἴδετε τὰ χωράφια, ὅτι εἶναι λευκὰ ἤδη πρὸς θερισμόν!» Τίς ἄλλος ἠδύνατο νὰ τὸ ἴδῃ καθόλου;

Ἀναφέρω τοῦτο σήμερον, ἐπειδὴ μοὶ φαίνεται ὅτι ἔχομεν εἴς τινα βαθμὸν τὴν αὐτὴν δυσκολίαν καὶ εἰς τὴν ἰδικήν μας ἐποχήν. Διότι πολλάκις μᾶς φαίνεται ὅτι ἡ πρόοδος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἐσταμάτησε καὶ δὲν διαβλέπομεν καμμίαν ἐλπίδα ὡς πρὸς τὸν τελικὸν θρίαμβον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ὅταν κυττάζωμεν τὰ πνευματικὰ χωράφια, δὲν μᾶς φαίνονται ποσῶς λευκὰ πρὸς θερισμόν. Παρατηροῦμεν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ βλέπομεν ἢ Ἐκκλησίας σχεδὸν κατεστραμμένας, καθὼς τὴν τῆς Ρωσσίας ὑπὸ τοὺς Μπολσεβίκους, ἢ Ἐκκλησίας αὐτάρκεις, καθὼς τὴν τῆς Γερμανίας, ἢ Ἐκκλησίας ἀμερίμνους, καθὼς εἶναι σήμερον πολλαὶ ἐκκλησίαι τῆς Ἀμερικῆς. Παρατηροῦμεν τὸν κόσμον τὸν ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ εὑρισκόμενον καὶ βλέπομεν ἔχθρας, μίση, ἀσέβειαν, φαυλότητα, ἢ τελείαν ἀδιαφορίαν — ἀλλὰ ποῦ προετοιμασίαν διὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ Χριστοῦ;

Πιστεύω ὅμως ὅτι, ἐὰν ὁ Ἰησοῦς εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς γῆς σήμερον, θὰ ἔλεγε καὶ πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ μὲ μεγαλητέραν ἔμφασιν καὶ προθυμίαν· «Ὑψώσατε τοὺς ὀφθαλμούς σας καὶ ἴδετε ***τὰ χωράφια****, ὅτι εἶναι ἤδη λευκὰ πρὸς θερισμόν.»*

Ἐάν τις ***θέλῃ*** *νὰ ἦναι ἀπαισιόδοξος, εἶναι βεβαίως εὔκολον νὰ εὕρῃ πολλὰς αἰτίας πρὸς τοῦτο. Ἀλλ' εἶναι ἐξ' ἴσου δυνατὸν νὰ παρατηρῶμεν τὰ ἐνθαρρυντικὰ σημεῖα, ὥστε νὰ εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεὸν καὶ νὰ λάβωμεν θάρρος, καθὼς ὁ Παῦλος ὅταν κατὰ πρῶτον συνηντήθη μὲ τοὺς ἀπὸ τὴν Ρώμην ἀδελφούς, οἱ ὁποῖοι ἤρχοντο εἰς προϋπάντησίν του.*

Παρατηρήσατε λ. χ. τὴν Κίναν. Τὸ μέγα τεῖχος τῆς Κίνας πρὸς βορρᾶν ἐκτίσθη διὰ νὰ ἀποκλείσῃ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς· ἀλλὰ τεῖχος ὑψηλότερον καὶ πλέον δυσπόρθητον, τεῖχος δυσμενείας ἀπέκλειε τοὺς ἀλλοθρήσκους τῆς Δύσεως. Μόλις πρὸ 23 ἐτῶν, οἱ Μπόξερς προσεπάθησαν μὲ τὴν σύμπραξιν τῆς κυβερνήσεώς των νὰ καταστρέψουν ὅλους τοὺς Χριστιανούς. Ἀλλὰ τώρα τί βλέπομεν;

Ἡ Κινεζικὴ Κυβέρνησις διώρισεν ὡς Διοικητὴν τῆς ἐπαρχίας Σαντούγγ, τὴν ὁποίαν κατεῖχον ἄλλοτε οἱ Γερμανοὶ καὶ κατόπιν οἱ Ἰάπωνες, τὸν διάσημον Χριστιανὸν Ἰσέγγ-Ἰίγγ-Οὐάγγ, τὸν ὁποῖον εἴδαμεν εἰς τὴν Κωσταντινούπολιν πρὸ 12

ἐτῶν· οὗτος δὲ ἀπεδέχθη τὸν διορισμόν του ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ τοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ἔχῃ ὡς δημοσίαν δύναμιν τοὺς στρατιώτας τοῦ περιφήμου Χριστιανοῦ Κινέζου στρατηγοῦ Φεγγιοῦ Σιάγγ. Ὥστε τώρα ἡ ἐπαρχία ἐκείνη φρουρεῖται ὑπὸ Χριστιανῶν στρατιωτῶν καὶ ἔχει Χριστιανὸν διοικητήν. Ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Κίνας Γὲν καὶ ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, εἶναι τέκνα Χριστιανῶν ἱεροκηρύκων· καὶ ὁ Οὐέλλικτον Κοῦ, ὁ νῦν Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅστις ἦτο ἀντιπρόσωπος τῆς Κίνας εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν τῆς Εἰρήνης εἰς Παρισίους, εἶναι τελειόφοιτος ἑνὸς Χριστιανικοῦ ἐκπαιδευτηρίου τῆς Σαγχάης, Πληροφορούμεθα ἐπίσης ὅτι ἡ ἀντιχριστιανικὴ κίνησις μεταξὺ τῶν Κινέζων φοιτητῶν, ἥτις πρό τινων μηνῶν ἦτο ἀρκετὰ σημαντική, τώρα σχεδὸν ἐξέλιπε, καὶ ὅτι πᾶσαι αἱ κοινωνικαὶ τάξεις εἶναι πρόθυμοι νὰ ἀκούσουν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.

Κατόπιν ἂς παρατηρήσωμεν τὴν Περσίαν. Ὁ Θεὸς ἤνοιξε τὴν θύραν ἐκεῖ μεταξὺ τῶν Μωαμεθανῶν, ὥστε πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐδέχθησαν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἀκούσατε τὰς μαρτυρίας μερικῶν ἐκ τῶν νεοφωτίστων τούτων. Ἕνας ἀπαίδευτος ἀλλὰ νοήμων Πέρσης λέγει: «Πρὸ 25 ἐτῶν, οἱ Πέρσαι δὲν ἐπίστευον ὅτι ἦτο δυνατὸν ἕνας Μωαμεθανὸς νὰ ἀσπασθῇ τὸν Χριστιανισμόν· ἀλλὰ τώρα τὸ πιστεύουν. Τότε, ἐὰν κανεὶς Μωαμεθανὸς ἐτόλμα νὰ ὁμολογήσῃ τὸν Χριστὸν ὡς Σωτῆρα καὶ Κύριόν του, οἱ οὐλεμάδες θὰ τὸν ἀφώριζον, Ὁ λαὸς θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὸν θανατώσῃ, τὰ δὲ ὑπάρχοντά του ἀφεύκτως θὰ ἐδημεύοντο. Σήμερον τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Τώρα ἐξεύρουν οἱ Μωαμεθανοὶ ὅτι ἀρκετοὶ ἐξ αὐτῶν ἔγειναν Χριστιανοί.»

Μία Μουσουλμανὶς, ἥτις τώρα διδάσκει τὰ κοράσια τῆς πόλεώς της τὸν Χριστόν, λέγει: «Πρὸ 25 ἐτῶν οἱ Μωαμεθανοὶ εἶχον ἐσφαλμένας ἰδέας περὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Δὲν ἤξευρον ὅτι οἱ Χριστιανοὶ λατρεύουν τὸν ἀληθῆ Θεὸν καὶ ἔχουν καλοὺς ἠθικοὺς νόμους. Ἐγὼ ἤμην Μωαμεθανίς, καὶ ἐνόμιζον ὅτι ἐὰν ὡμίλουν μὲ Χριστιανὴν γυναῖκα, θὰ ἤμην ἔνοχος τῆς μεγίστης ἁμαρτίας. Τώρα ποῦ ἔγεινα Χριστιανή, ἔχω πολλὰς φίλας Μωαμεθανάς, αἱ ὁποῖαι μᾶς διηγοῦνται ὅτι ἀρκετοὶ Μωαμεθανοί, καὶ μάλιστα μερικοὶ ἐκ τῶν θρησκευτικῶν διδασκάλων, ἔγειναν Χριστιανοί, ὥστε δὲν ὑπάρχει πλέον λόγος νὰ μὴ δέχωνται τοὺς Χριστιανοὺς φίλους των.»

Ὁ καλήτερος ἰατρὸς τῆς Περσικῆς πόλεως Ταμπρὶζ εἶναι ἐκ τῶν ἐπιφανῶν Χριστιανῶν τῆς Περσίας. Ἕνεκα δὲ τῆς μεγάλης του ἐπιστημονικῆς ἱκανότητος ὀνομάζεται Περσιστὶ «Ἡ δόξα τῶν ἰατρῶν.» Αὐτὸς λοιπὸν λέγει: «Ἐντὸς τῶν τελευταίων 15 ἐτῶν, τὰ πάντα ἤλλαξαν παρ' ἡμῖν. Ὁ παλαιὸς φανατισμὸς ἐξέλιπεν. Ὅταν ὑπῆγα εἰς Παρισίους διὰ νὰ σπουδάσω τὴν ἰατρικήν, πρὸ 15 ἐτῶν, οἱ μολλάδες καὶ οἱ φανατικοὶ εἶχον μεγίστην δύναμιν. Σήμερον ἡ ἐπιῤῥοὴ των συνετρίβη ἐντελῶς. Ἐὰν ὑπάρχουν δέκα ἐπίσημοι οἰκογένειαι εἰς τὴν Ταμπρίζ, ἡ ἰδική μου οἰκογένεια λογαριάζεται μεταξὺ τούτων, ἂν καὶ εἴμεθα Χριστιανοί. Τώρα ἐμπορῶ νὰ κάμω κάτι τι, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε θὰ ἦτο ἀδύνατον. Ἐμπορῶ νὰ ὑπάγω εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ δημοσίᾳ νὰ μεταλάβω εἰς τὴν Τράπεζαν τοῦ Κυρίου, χωρὶς νὰ ἐξεγείρω καμμίαν ἀντίῤῥησιν. Ἐμπορῶ νὰ ἐπισκεφθῶ ὅλας τὰς πρώτας οἰκογε-

νείας τῆς πόλεως, (ὅπως καὶ κάμνω) καὶ νὰ ὁμιλῶ περὶ τῆς νέας μου πίστεως, μετὰ πάσης ἐλευθερίας.» Ἀληθῶς ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκείας ἔκαμε θαυμαστὴν πρόοδον ἐν Περσίᾳ. Οἱ Μωαμεθανοὶ ἐλευθέρως συχνάζουν εἰς τὰς Χριστιανικὰς ἐκκλησίας καὶ πολλὰ παιδία των πληρώνουν διὰ νὰ γίνουν δεκτὰ εἰς τὰ Χριστιανικὰ σχολεῖα, ὅπου πρὸ 25 ἐτῶν ἦτο ἀδύνατον νὰ εἰσέλθῃ Μουσουλμανόπαις. Τότε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ βιβλιοπώλου τῶν Ἁγίων Γραφῶν ἦτο ἐπικίνδυνον· τώρα τὰ Εὐαγγέλια πωλοῦνται καὶ εἰς τὰ ἱερώτερα μέρη τῶν Μωαμεθανῶν.

Ἤ ἂς στρέψωμεν τὸ βλέμμα πρὸς τὰς Φιλιππίνας Νήσους. Οἱ Ἰσπανοὶ μέχρι τοῦ 1898 δὲν ἤξευρον πῶς νὰ κυβερνήσουν τοὺς 200,000 Μωαμεθανοὺς ἐκεῖ, καὶ διὰ τοῦτο πάντοτε εἶχον δυσκολίας καὶ ἐπαναστάσεις. Οἱ Μωαμεθανοὶ ἐμίσουν καὶ ὑπώπτευον τοὺς Χριστιανούς. Εἶχον τὸν Σουλτάνον των, ὅστις ἦτο ἄσπονδος ἐχθρὸς τῆς Ἱσπανικῆς κυβερνήσεως. Ἀφοῦ ὅμως ἦλθον οἱ Ἀμερικανοὶ κατὰ τὸ 1898 καὶ ἵδρυσαν δημόσια σχολεῖα διὰ ὅλους τοὺς κατοίκους, ὁλόκληρον τὸ Μωαμεθανικὸν τοῦτο στοιχεῖον φοιτᾷ εἰς Χριστιανικὰ σχολεῖα καὶ ἔχει διδασκάλους Χριστιανούς. Ὁ Σουλτάνος, ἅμα ἐτελείωσεν ἡ κόρη του τὰ ἐντόπια σχολεῖα, τὴν ἔστειλεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν διὰ νὰ συνεχίσῃ τὰς σπουδάς της καὶ σήμερον ἡ βασιλοπούλα αὐτὴ πρόκειται νὰ βαπτισθῇ Χριστιανή. Ἕνας νέος τῆς φυλῆς ταύτης τῶν Μόρος, ὑπῆγεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ σπουδάσας εἰς μίαν Θεολογικὴν Σχολήν, ἐχειροτονήθη ἱεροκῆρυξ τοῦ Χριστοῦ. Ἐπιστρέψας εἰς τὰς Φιλιππίνας διὰ δύο ἔτη, ἔφερεν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τρεῖς ἄλλους νέους, τέκνα οἰκογενειῶν Μωαμεθανικῶν, διὰ νὰ σπουδάσουν καὶ αὐτοὶ καὶ νὰ γίνουν ἱεροκήρυκες. Οἱ ἱεραπόστολοι βεβαιοῦν ὅτι εἶναι πολὺ εὔκολον τώρα νὰ ἀσπασθοῦν οἱ Μωαμεθανοὶ τὸν Χριστιανισμόν. Ἀκόμη καὶ οἱ πνευματικοί των ὁδηγοὶ θέλουν νὰ γνωρίζουν τὰς Ἱερὰς Γραφάς, ἐπειδὴ λέγουν ὅτι οἱ ὀπαδοί των ἔχουν τὸ αὐτὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Ἁγ. Γραφὴν, ὅσον ἔχουν καὶ διὰ τὸ Κοράνιον. Ὅσοι γνωρίζουν τοὺς Μόρος, καὶ τὴν θαυμαστὴν πρόοδον αὐτῶν ἐντὸς τῶν τελευταίων 20 ἐτῶν, πιστεύουν ὅτι ποτὲ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Μωαμεθανισμοῦ δὲν εὑρέθη λαὸς τόσον ἕτοιμος νὰ γίνῃ Χριστιανός.

Ὥστε ὅταν ὑψώσωμεν τοὺς ὀφθαλμούς μας καὶ ἴδωμεν τὰ χωράφια, ἀληθῶς εἶναι ἤδη λευκὰ πρὸς θερισμόν. Δὲν ἔχομεν λοιπὸν κανένα λόγον νὰ ἀποθαῤῥυνθῶμεν, ἀλλὰ μᾶλλον μὲ περισσότερον θάῤῥος καὶ ζῆλον νὰ ἐνασχοληθῶμεν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου. Ἐὰν ἦτο ἀληθὲς κατὰ τὰς σκοτεινὰς ἡμέρας τοῦ ἐπιγείου βίου τοῦ Χριστοῦ πρὸ 2,000 ἐτῶν ὅτι ὁ κόσμος διψᾷ τὴν γνῶσιν τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ, πόσῳ μᾶλλον ἀληθεύει σήμερον!

«Παρακαλέσατε λοιπὸν τὸν Κύριον τοῦ θερισμοῦ, διὰ νὰ ἀποστείλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ».

Κάρολος Τ. Ρίγγς.

ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ

(Συνέχεια)

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ ἄλλα τινὰ φαινόμενα, λ.χ. ***τὰ φαινόμενα δευτέρας*** ἢ ***διπλῆς*** ὁράσεως, τὰ ***τῆς ἐξ ἀποστάσεως ὁράσεως, τῆς διχοτομήσεως τοῦ ἐγώ***, κλπ. Φρονοῦμεν ὅτι ὁ ὑλισμὸς ἔχει, καὶ θὰ ἔχῃ ἐπὶ πολὺ ἀκόμη, δυσκολίαν νὰ ἐξηγήσῃ ταῦτα ἄνευ τῆς παραδοχῆς τῆς ὑπάρξεως μιᾶς ψυχικῆς δυνάμεως ἀνεξαρτήτου τοῦ σώματος. Τὴν διχοτόμησιν ταύτην τοῦ ***ἐγὼ*** δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν ἀληθῶς ὡς ἀπάρνησιν τοῦ ἑνιαίου ἐγώ· ἀλλ' αὕτη δύναται ὡσαύτως νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀπόδειξις ὅτι, πλὴν τοῦ σώματος, ὑπάρχει καὶ ἄλλο τι στοιχεῖον ἀνωτέρας τάξεως, ἡ ***ψυχή.***

Ὅθεν ἡ παρατήρησις τῶν γεγονότων τούτων, ἅτινα εὐκόλως θὰ ἠδυνάμεθα νὰ πολλαπλασιάσωμεν, φέρει ἡμᾶς εἰς τὸν ἑξῆς συλλογισμόν: ***Ὅτι ὑπάρχει εἰς ἕκαστον ἐξ ἡμῶν στοιχεῖόν τι ἐνεργόν***, ὅπερ δὲν δύναται νὰ ἦναι τὸ καθαρὸν καὶ ἁπλοῦν προϊὸν τῶν κραδαστικῶν δονήσεων τῆς ὕλης, ἂν καὶ εἶναι στενῶς ἡνωμένον πρὸς ταύτην, καὶ τὸ ὁποῖον ἡ φιλοσοφία καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος ὀνομάζουσι ***ψυχήν.*** Ὅθεν «***ψυχὴ εἶναι τὸ σύνολον τῶν ἰδιοτήτων, περὶ τῶν ὁποίων πληροφορούμεθα διὰ τῆς ἐσωτερικῆς παρατηρήσεως***». Εἶναι δύναμις κεκρυμμένη, στοιχεῖον ἐνεργὸν καὶ λίαν πραγματικόν, τὸ ὁποῖον βοηθεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν κατανόησιν πλήθους ἐσωτερικῶν φαινομένων, παρατηρουμένων καθ' ἑκάστην.

Ἡ ψυχὴ εἶναι ἐκείνη, ἥτις *βλέπει*, ***ἀκούει, ἀγαπᾷ, πάσχει***, κτλ. Ὁ ὀφθαλμός, λαμβανόμενος κεχωρισμένως, δὲν ἔχει τὴν ἰδιότητα τοῦ βλέπειν, οὔτε τὸ οὖς τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀκούειν. Ὁ ὀφθαλμός, τὸ οὖς, κτλ. εἶναι τὰ παράθυρα, διὰ τῶν ὁποίων φθάνουν μέχρι τοῦ ἐγκεφάλου κινήσεις τινές, τὰς ὁποίας ὀνομάζομεν ὅρασιν, ἀκοήν, κτλ. ὁ δὲ ἐγκέφαλος οὐδενὸς θὰ ἀντελαμβάνετο, ἐὰν δὲν ἦτο τὸ ἐργαλεῖον ἐνεργοῦ τινος στοιχείου, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ ***ψυχικὸν ἐγώ***· διότι ὁ ἐγκέφαλος σύγκειται ἐκ μορίων ἀναλόγων πρὸς τὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τοῦ ὠτός. Ἡ ὕλη καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἀδρανής, οὐδὲ ἔχει τὸ αὐτόματον. Διὰ τοῦτο πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχῃ τὸ αὐτόματον τῆς σκέψεως, τοῦ αἰσθήματος, τῆς συνειδήσεως. Πῶς λ.χ. θὰ ἐλειτούργει ὁ τηλέγραφος, τὸ τηλέφωνον, κτλ., ἐὰν ἦσαν ἐγκαταλελειμμένα εἰς τὰς ἰδίας των δυνάμεις; Ἡ τηλεγραφικὴ μηχανὴ καὶ ἡ τηλεφωνικὴ συσκευὴ ἀπαιτεῖ ἕνα λογικὸν ἐργάτην, ὅστις νὰ ἀπευθύνῃ τὸ τηλεγράφημα ἢ τὸ τηλεφώνημα καὶ ἕτερον ἐργάτην παρόμοιον διὰ νὰ τό λάβῃ. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐνεργῶν πρακτόρων δὲν ἔχομεν ἀληθῶς εἰμὴ σειρὰν κραδασματικῶν κινήσεων· χημικαὶ συνθέσεις ἐκτελοῦνται καθ' ἑαυτὰς τυφλῶς καὶ τυχαίως, ἀλλὰ χρειάζεται ἐν τούτοις εἰς τὰς κινήσεις ταύτας σημεῖόν τι ἀναχωρήσεως καὶ ἕτερον ἀφίξεως, πεπροικισμένα διὰ λογικοῦ. Καλύψατε χώραν τινὰ διὰ τηλεγραφικῶν συστοιχιῶν· ἐὰν οὐδεὶς εὑρεθῇ ἐκεῖ νὰ τὰς χειρισθῇ καὶ τὰς χρησιμοποιήσῃ, δὲν θὰ χρησιμεύσουν εἰς οὐδέν· καὶ ἐν τούτοις τὰ συνιστῶντα αὐτὰς στοιχεῖα δὲν διαφέρουν, ἐν τῇ ἐννοίᾳ αὐτῶν,

ἀπὸ τὰ ἄτομα τοῦ ἐγκεφάλου. Εἶναι κατὰ βάθος ἀληθὴς ἡ φράσις ἑνὸς φιλοσόφου εἰπόντος ὅτι : «Ἐὰν ἡ ὕλη ὑφίστατο μόνη, ὁ ὑλισμὸς δὲν θὰ ὑφίστατο».

Τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ μουσικοῦ τινος ὀργάνου. Εἶναι προφανὲς ὅτι ὅταν τὸ ὄργανον θραυσθῇ, δὲν ἀποδίδει πλέον οὐδένα ἦχον μουσικόν. Ἐν τούτοις δὲν πιστεύομεν ὅτι τὸ ὄργανον τοῦτο δύναται νὰ παίξῃ ἐντελῶς μόνον του αὐτομάτως· πρέπει κατ' ἀνάγκην νὰ ὑπάρχῃ καλλιτέχνης τις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον διακεκριμμένος, ὅστις νὰ χειρίζηται αὐτὸ καταλλήλως· ἄλλως μένει ἄφωνον. Μόνος του ὁ ἐγκέφαλος οὐδὲν θὰ παραγάγῃ, δὲν δύναται νὰ παραγάγῃ τίποτε· δὲν σκέπτεται, δὲν αἰσθάνεται, δὲν ἐπιθυμεῖ, εἰμὴ μόνον ὅταν τίθεται εἰς ἐνέργειαν ἀπὸ κάποιον νοῆμον ὂν εὐαίσθητον καὶ μὲ θέλησιν, δηλ. ἀπὸ μίαν ψυχήν.

Ἀλλ' ἐὰν ὅλη ἡ ψυχικὴ ἡμῶν ἐνέργεια ἦναι πράγματι ἀποτέλεσμα ἁπλῶν κινήσεων ἐγκεφαλικῶν ἀτόμων καὶ μορίων, θὰ ἠθέλαμεν τῷ ὄντι νὰ μᾶς παρείχετο ἡ ἐξήγησις, πῶς συμβαίνει τὸ ὅτι ἀποτελοῦμεν ὡς ὄντα μίαν ***ὕπαρξιν ἑνιαίαν***, καὶ εἴμεθα ὅμοιοι πρὸς ἑαυτοὺς πάντοτε ἐφ' ὅσον τὰ ἔτη διαρρέουν ; Διότι ἐπὶ τέλους φυσιολογικῶς τὸ σῶμα ἡμῶν ἀνανεοῦται καθ' ἑκάστην καὶ ἀνὰ πᾶν ἕβδομον ἔτος εἶναι ἐντελῶς καί καθ' ὁλοκληρίαν ἄλλο ἀπὸ ἀπόψεως τῶν συστατικῶν του στοιχείων· κατὰ ἑπτατίαν τὸ δέρμα ἡμῶν ἀλλάσει ἐντελῶς, γίνεται τρόπον τινὰ νέον. Τὸ σῶμα ἡμῶν εἶναι διηνεκὴς ἀνεμοστρόβιλος· τὰ μόρια τῆς ὕλης συμφύρονται διηνεκῶς πρὸς τὸ σῶμα καὶ ἀποχωρίζονται ἔπειτα ἐκ τούτου, ὅπως νέα ἄτομα καταλάβουν τὴν θέσιν αὐτῶν, καὶ οὕτω καθεξῆς· κατ' ἀκολουθίαν καὶ τὰ μόρια τοῦ ἐγκεφάλου ὑφίστανται τὰς αὐτὰς ἀκριβῶς μεταλλαγάς. Πῶς ὅμως συμβαίνει νὰ μένωμεν πάντοτε οἱ ἴδιοι, νὰ ἤμεθα τύποι, τοὺς ὁποίους εὐκόλως ἀναγνωρίζουν ὅσοι ἔχουν γνωριμίαν μὲ ἡμᾶς, καὶ νὰ ἤμεθα πεπροικισμένοι μὲ τινα προτερήματα ἢ ἐλαττώματα, ἔχοντες τὰς ἰδιαιτέρας ἡμῶν ἰδιοτροπίας καὶ κλίσεις, τὰς ὁποίας ὁ χρόνος οὐδόλως μεταβάλλει οὔτε ἐξαφανίζει, ἀλλ'ἀπεναντίας τὰς ἐπιτείνει ἐνίοτε ;. . Ἐὰν τὸ ***ἐγὼ*** ἡμῶν ἦναι μόνον κίνησίς τις μορίων τοῦ ἐγκεφάλου, ἂς μᾶς ὑποδείξουν οἱ κύριοι ὑλισταί. ὁποῖα ἐκ τῶν μορίων τούτων τὸ ἀπαρτίζουν. Ὑπάρχουν πολλά, πλεῖστα, μᾶς λέγουν. Καὶ διατὶ ὄχι ὅλα ; τοὺς ἀπαντῶμεν. Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν λοιπὸν ταύτην τῶν ὑλιστῶν, τὸ ἡμέτερον ἐγὼ σύγκειται ἐξ ἀπείρου πλήθους μικρῶν μερῶν ἢ τμημάτων, ὥστε νὰ ἦναι πολλαπλοῦν. Ἀλλ' ἡμεῖς παρατηροῦμεν τὸ ἐναντίον· ἀναγνωρίζω π.χ. τὸν ἑαυτόν μου ***ὡς ἕν***. Ἔχω ἑπομένως συνείδησιν του ἑνιαίου μου, καὶ τὸ ἑνιαῖον τοῦτο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ ἐννοήσω ἄλλως, παρὰ μόνον διότι ἔχω ἐν ἐμοὶ ***στοιχεῖόν τι ἑνιαῖον***, τὸ ὁποῖον εἶναι διακεχυμένον εἰς ὁλόκληρον τὴν ὕπαρξίν μου, πνευματικήν τε καὶ σωματικήν, καὶ τὸ ὁποῖον ἀποκαλῶ ***ψυχήν***, (ψυχήν ***μου***). Ἡ μονιμότης αὕτη τοῦ ἐγὼ ἐν μέσῳ τοῦ ἀνεμοστροβίλου τῶν μορίων τῆς ὕλης εἶχεν ὁδηγήσει τὸν φυσιολόγον Κλαύδιον Βερνάρδ νὰ πιστεύσῃ εἰς δύναμίν τινα διευθύνουσαν, ἥτις δεσπόζει ἐφ' ἑκάστης ζώσης ὑπάρξεως. Τοιαύτη τις ὑπόθεσις μᾶς προσεγγίζει πολὺ εἰς τὴν περὶ ψυχῆς ὑπόθεσιν. Ὁ,τιδήποτε ὅμως καὶ ἂν εἴπουν, πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι ἡ μετάβασις ἐκ τοῦ ὑλικοῦ εἰς τὸ ἄϋλον, ἐκ τῶν φυσιολογικῶν φαινομένων εἰς τὰ ψυχολογικὰ

φαινόμενα, ἡ μετάβασις ἐκ τῆς κραδασματικῆς κινήσεως τῶν μορίων τῆς ὕλης εἰς τὴν συνείδησιν τῆς κινήσεως ταύτης, ὁριστικώτερον δηλ. ἡ μετάβασις ἐκ τοῦ σώματος εἰς τὴν ψυχήν, δημιουργεῖ χάσμα, τὸ ὁποῖον δι' οὐδενὸς μέχρι τοῦδε κατωρθώθη νὰ πληρωθῇ. Τοιαύτη εἶναι ἡ γνώμη καὶ πλείστων ἀμερολήπτων σκεπτικιστῶν, οἷοι ὁ Ταίν, ὁ Τύνδαλλ, ὁ Δυβοὰ Ραϋμόνδ. Ὁ Ταὶν ἐκφράζεται ὡς ἑξῆς: «Κίνησίς τις, οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦναι, δὲν δύναται κατ' οὐδὲν νὰ ὁμοιάζῃ τὴν αἴσθησιν τοῦ πικροῦ, τοῦ κιτρίνου, τοῦ ψύχους ἢ τοῦ πόνου· οὐδεμίαν ἐκ τῶν δύο τούτων ἀντιλήψεων δυνάμεθα νὰ μετατρέψωμεν εἰς ἄλλην. . . . ἡ ἀνάλυσις, ἀντὶ νὰ πληρώσῃ τὸ διάστημα, ὅπερ τὰς χωρίζει, φαίνεται νὰ τὰ πλατύνῃ ἐπ' ἄπειρον». Ὁ δὲ Τύνδαλλ λέγει: «Ἡ μετάβασις ἐκ τῆς φυσικῆς τοῦ ἐγκεφάλου ἐνεργείας εἰς τὰ ἀντίστοιχα γεγονότα τῆς συνειδήσεως εἶναι ἀνεξήγητος. . . Τὸ χάσμα, ὅπερ διαχωρίζει τὰς δύο ταύτας τάξεις τῶν φαινομένων, θὰ ἦναι πάντοτε ἀνυπέρβλητον διὰ τὴν διάνοιαν». Ὁ δὲ Δυβοὰ Ρεϋμὸνδ λέγει: «Ὅταν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ζωϊκῆς ἐπὶ τῆς γῆς ζωῆς, τὸ ἁπλούστερον ὂν ἐδοκίμασε κατὰ πρῶτον αἴσθημα εὐεξίας ἢ δυσαρεσκείας, χάσμα τι ἀνυπέρβλητον ἠνοίχθη».

Δὲν μᾶς χρειάζονται περισσότερα· ἡ λέξις διάκρισις, διαχωρισμός, μᾶς εἶνε ἀρκετή. Ἂς λάβωμεν τὴν λέξιν **χάσμα**, ἀφοῦ τὴν μεταχειρίζονται οἱ σοφοί. Εἶναι δὲ πλέον ἢ βέβαιον ὅτι ὅταν χάσμα τι ἀνυπέρβλητον διαχωρίζῃ δύο τινά, τὰ δύο ταῦτα πρέπει νὰ ἦναι διάφορα ἀλλήλων· ἡ ἀλήθεια αὕτη δὲν ἐπιδέχεται ἀμφισβήτησιν.

Ἂς καθορίσωμεν ἤδη ἔτι μᾶλλον τὸ ἡμέτερον ζήτημα καὶ ἂς ἴδωμεν μερικὰς ἐκ τῶν ἐκδηλώσεων ἢ τῶν ἐνεργειῶν τῆς ψυχῆς ταύτης, τὴν ὁποίαν διεκρίναμεν διὰ τῆς ἐσωτερικῆς παρατηρήσεως. Αἱ ἐνέργειαι αὗται εἶναι ἀπειράριθμοι, καθοριζόμεναι κυρίως ὑπὸ τρεῖς ἰδιότητας: τὴν τοῦ **λογικοῦ**, τοῦ **αἰσθήματος** καὶ τῆς **βουλήσεως**. Ἡ ταξινόμησις αὕτη δὲν εἶναι τελεία, ἐν τούτοις εἶναι λίαν γνωστὴ καὶ λίαν εὐμέθοδος εἰς τὴν ἐφαρμογήν.

Ἂς ὁμιλήσωμεν ἐν πρώτοις **περὶ λογικοῦ**. Ὁ ἄνθρωπος, ἕκαστος ἄνθρωπος, ἔχει λογικόν, διάνοιαν δηλ. ἥτις ἐπιτρέπει εἰς αὐτὸν νὰ σκέπτηται καὶ νὰ διανοῆται. Βεβαίως ἡ διάνοια αὕτη ἔχει παραλλαγάς, δηλ. ποικίλλει ἀπὸ ἀτόμου εἰς ἄτομον. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀκριβῶς τὸ λογικὸν ἐκεῖνο, ὅσον τοὺς ἀρκεῖ διὰ να διανοοῦνται μόνον. Εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κλίμακος τῆς διανοητικῆς ἔχομεν τοὺς ὑπερόχους καλουμένους ἀνθρώπους, τὰ μεγαλοφυᾶ πνεύματα, ἅτινα εἶναι προωρισμένα «νὰ σκέπτωνται ἐπὶ τῶν σκέψεων τοῦ Θεοῦ. Παραδείγματα τοιούτων ὑπάρχουν ἄπειρα· ἀναφέρομεν τὸν Παστέρ, τὸν Νεύτωνα, τὸν Πασκάλ κλπ. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι διὰ τῶν ἐπιμόνων αὐτῶν ἐρευνῶν παρακολουθοῦν τοὺς νόμους τοῦ ἀπείρως μεγάλου καὶ τοῦ ἀπείρως μικροῦ. Παράδειγμα τούτου τὸ ἑξῆς: εἷς Γάλλος ἀστρονόμος πρὸ 40 ἐτῶν περίπου, (ὁ Λὲ Βερριὲρ) ἀνεκάλυψε διὰ τοῦ ὑπολογισμοῦ τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς πλανήτου εἰς ἑκατομμυρίων μιλίων ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς γῆς, τοῦτο δὲ μόνον διότι εἶχε παρατηρήσει ὅτι ἄλλος τις πλανήτης ὑφίστατο παραλλαγὰς ἀνεξηγήτους μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· μετὰ ἕνα δὲ μῆνα βραδύτερον

ἀστρονόμος τις Γερμανὸς ἐκ Βερολίνου διηύθυνε τὸ τηλεσκόπιόν του πρὸς τὴν ὑποδειχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Γάλλου ἀστρονόμου διεύθυνσιν καὶ ἀνεκάλυψε τὸν προϋποτιθέμενον πλανήτην.

Εἶναι ἄρα δυνατὸν τὰ μόρια τοῦ φωσφόρου, τοῦ ἀζώτου καὶ τοῦ ἄνθρακος (συστατικὰ στοιχεῖα τοῦ ἐγκεφάλου) ἐν κινήσει εὑρισκόμενα ἐντὸς τοῦ κρανιακοῦ κυτίου τοῦ Γάλλου ἀστρονόμου, νὰ παρήγαγον μίαν τόσον θαυμασίαν ἀνακάλυψιν ; Πόσον πρέπει νὰ πιστεύῃ τις εἰς τὸ θαῦμα διὰ νὰ παραδεχθῇ τοῦτο ! Ἐὰν δὲ εἷς ἐγκέφαλος παρῆγεν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τὰ πάντα, ἔπρεπε νὰ ἦναι ἀναλόγως τῆς διανοίας καὶ εὐμεγέθης, τοῦτ᾽ ἔστιν ὅσον ἡ διάνοια εἶναι ὑπερτέρα, ἔπρεπε κατὰ τοσοῦτον καὶ ὁ ἐγκέφαλος νὰ ἦναι μεγαλύτερος εἰς ὄγκον. Ἀλλὰ δὲν ἔχει πάντοτε οὕτως· οἱ ζωολόγοι μᾶς βεβαιοῦν ὅτι οἱ ἐλέφαντες καὶ αἱ φάλαιναι ἔχουν ἐγκέφαλον κατὰ πολὺ μεγαλύτερον τοῦ ἀνθρώπου· διατὶ τότε δὲν ὑπερέβησαν τὰ ζῷα ταῦτα τοὺς ἀνθρώπους καὶ κατὰ τὰς ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας καὶ ἀνακαλύψεις ; Φαίνεται δὲ ἀφ᾽ ἑτέρου ὅτι τὸ χαρακτηρίζον τὴν ἐγκεφαλικὴν οὐσίαν συνθετικὸν στοιχεῖον εἶναι ὁ φωσφόρος· ἀλλ᾽ εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ ἰχθῦς ἔχουν ἀφθονίαν φωσφόρου. Κρῖμα ὅμως ὅτι τὸ ἔντομον τοῦτο ζῷον εἶναι πρῶτος ἐξάδελφος μὲ τὰ στρείδια ! . . .

(ἕπεται τὸ τέλος) ***Μιχ. Ν. Καΐρης ἰατρός.***

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΘΕΟΣ ΑΥΤΟΥ

***Ὑπὸ Φιλίππου Μαύρου* (Philip Mauro).**

Β.΄

Αἱ ἀξιώσεις τῶν Γραφῶν.

Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας, ἀφ᾽ οὗ συμπαθῶς ἐξήτασε τὴν Σπενσέρειον ἐξήγησιν τοῦ Σύμπαντος, καὶ ἀφ᾽ οὗ ἠναγκάσθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ ἀνεπαρκὲς αὐτῆς, ἐσκέφθη ὅτι ἡ μέθοδος, ἣν αἱ ὀρθολογισταὶ μεταχειρίζονται ὅπως κρίνωσι δεδομένην τινὰ θεωρίαν, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ μετὰ ὠφελίμων ἀποτελεσμάτων ἐπὶ τῆς ἐξηγήσεως, ἣν εἰς ὡρισμένα φαινόμενα παρέχουσιν αἱ Ἅγιαι Γραφαί. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἡ Γραφικὴ ἐξήγησις τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου καὶ ἰδιαιτέρως τῆς γῆς καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς, ὡς ἐκτίθεται αὕτη εἰς τὰ τρία πρῶτα κεφάλαια τῆς Γενέσεως, ἀπερρίπτετο παρὰ πάντων σχεδὸν ὅσοι καὶ κατ᾽ ἐλάχιστον ἐθεώρουν ἑαυτοὺς πεπαιδευμένους, ὡς συγκρουομένη πρὸς τὰ ὑποτιθέμενα ὁριστικὰ πορίσματα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Δὲν προτιθέμεθα νὰ ὁμιλήσωμεν ἐνταῦθα περὶ τῆς μεγάλης μεταβολῆς, ἥτις ἐπῆλθεν ἐσχάτως εἰς τὴν στάσιν τῆς ἐπιστήμης ὡς ἐκ τῶν τελευταίων ἀνακαλύψεων τῆς γεωλογίας καὶ παλαιοντολογίας. Ἤδη δύναταί τις νὰ βεβαιώσῃ, μὲ τὸ κῦρος

τῶν ἐξοχωτάτων ἐπιστημόνων, ὅτι **δὲν ὑπάρχει γεγονὸς, ὅπερ νὰ ἀντιφάσκῃ πρὸς τὴν ἐν τῇ Γενέσει περὶ τῆς Δημουργίας τοῦ κόσμου ἀφήγησιν.** Ἀλλὰ τὸ ζήτημα, ὅπερ ἐγγύτερον ἐνδιαφέρει ἡμᾶς καὶ τὸ ὁποῖον μέλλομεν ἐνταῦθα νὰ πραγματευθῶμεν, εἶναι τὸ μέγα ἐκεῖνο ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἡ ἐπὶ τοῦ ὑλισμοῦ τεθεμελιωμένη φιλοσοφία ἀπέτυχε νὰ λύσῃ, ἤτοι τὸ «**Πῶς ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἀνθρώπινος κόσμος ἔφθασε νὰ ἦναι ὁποῖος εἶναι ;**» Δὲν ἀσχολούμεθα λοιπὸν τόσον περὶ τῆς Ἐξελίξεως ὑπὸ τὴν περιληπτικήν της ἔννοιαν, ὅσον περὶ τῆς ἰδιαιτέρας θεωρίας, καθ' ἣν τὰ διάφορα εἴδη τῶν ζώντων πλασμάτων, ἐν οἷς καὶ ὁ ἄνθρωπος, παρήχθησαν δῆθεν διά τινος «φυσικῆς ἐπιλογῆς» ἐν τῷ «περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνι».

Εἶναι δὲ ἐπίκαιρος ἡ ἐξέτασις τοῦ ζητήματος τούτου, ἐπειδὴ ἓν τῶν σπουδαίων γεγονότων τῆς σήμερον εἶναι **ἡ κατάρρευσις τῆς Δαρβινείου θεωρίας περὶ τῆς Ἀρχῆς τῶν Εἰδῶν.** Ἂς ἐπιμείνωμεν ὀλίγον ἐπὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου γεγονότος καὶ ἂς μάθωμεν ἐξ αὐτοῦ τοὐλάχιστον τὸ **ἄκρως ἀσταθὲς παντὸς φιλοσοφικοῦ συστήματος**, τοῦ ὁποίου βάσις εἶναι ἡ **ἀνθρωπίνη σοφία**.

Οὐδεμία διδασκαλία καθ' ὅλην τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας ἔτυχε τοσοῦτον εὐρείας ἀποδοχῆς μεταξὺ τῶν πεπαιδευμένων, ὅσον ἡ Δαρβίνειος θεωρία περὶ τῆς Ἀρχῆς τῶν Εἰδῶν. Ἔτι καὶ διδάκτορες τῆς θεολογίας καὶ ἱεροκήρυκες Χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν ἐνεκολπώθησαν τὴν θεωρίαν ταύτην μετὰ πραγματικοῦ ἢ προσποιητοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν προέβησαν μέχρι τοῦ σημείου νὰ διακηρύττωσιν ὅτι ἡ θεωρία αὕτη ἀνύψωνε τὸν Δημιουργὸν καὶ ἐπέβαλλε μεγαλείτερον σεβασμὸν πρὸς τὰς μεθόδους Αὐτοῦ ἐν τῇ Δημιουργίᾳ. Τοσοῦτον δὲ ἀφωσιώθησαν εἰς τὴν νέαν ταύτην διδασκαλίαν οἱ ὡρκισμένοι οὗτοι φύλακες τῆς «πίστεως, ἥτις ἅπαξ παρεδόθη εἰς τοὺς ἁγίους», ὥστε προθύμως **ἐγκατέλιπον πᾶν μέρος τῆς Γραφῆς**, ὅπερ κατά τινα τρόπον ἐφαίνετο ὡς ἀσυμβίβαστον πρὸς αὐτήν. Ἵνα δὲ καθησυχάσωσι τὴν συνείδησίν των διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν ταύτην, ἐφεῦρον οἱ συμβιβαστικοὶ οὗτοι τὸ δόγμα ὅτι αἱ Γραφαὶ δὲν ἐσκόπουν νὰ διδάξωσιν ἐπιστήμην», καὶ ὅτι πρέπει νὰ γίνωνται δεκταὶ καὶ πιστεύωνται μόνον ἐφ' ὅσον ἀναφέρονται εἰς πνευματικὰ καὶ οὐράνια πράγματα, λησμονοῦντες τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ : «Ἐὰν τὰ **ἐπίγεια** σᾶς εἶπον καὶ δὲν πιστεύητε, πῶς ἐὰν σᾶς εἴπω τὰ ἐπουράνια θέλετε πιστεύσει ;» (Ἰωάν. γ' 12)

Ὅτι ἡ ἐγκατάλειψις αὕτη, γινομένη χάριν τῶν ἀώρων καὶ πεπλανημένων διδασκαλιῶν τῶν προβαλλομένων ἐν ὀνόματι τῆς ἐπιστήμης, θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν **καταστροφὴν τῆς πίστεως πολλῶν εἰς τὸ σύνολον τῶν Γραφῶν**, ἦτο ἀναπόφευκτος συνέπεια. Ἐὰν οἱ ἄνθρωποι διδαχθῶσιν ὅτι δὲν εἶναι πιστευταὶ αἱ Γραφαὶ ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἐπίγεια πράγματα, πῶς δυνάμεθα νὰ περιμένωμεν ὅτι θὰ πιστεύσωσιν εἰς αὐτὰς ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἐπουράνια πράγματα ; Ὀλίγα σχετικῶς ἔτη παρῆλθον ἀφ' ὅτου, ἐάν τις ἐτόλμα νὰ ἐκφράσῃ ἀμφιβολίας περὶ τῆς βάσεως τῆς διδασκαλίας ταύτης περὶ τῆς Ἀρχῆς τῶν Εἰδῶν, θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς ἐξόχως ἀμαθὴς «τῶν βεβαίων ἀποτελεσμάτων τῆς ἐπιστήμης»· καὶ ὅμως σήμερον ἡ φιλοσοφία αὕτη τοῦ Ὑλισμοῦ καθίσταται (ἂν μὴ κατέστη ἤδη) μία ἁπλῆ ἱστορικὴ

φάσις φιλοσοφικῆς σκέψεως, ἥτις ταξινομουμένη θὰ κατατεθῇ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ παρελθόντος ὥς τι τὸ ὁποῖον ἐπίστευσάν ποτε οἱ ἄνθρωποι.

Ἐνώπιον τοιούτου γεγονότος δὲν δύναται λογικῶς νὰ ὑποτεθῇ ὅτι οἱαιδήποτε ἀνακαλύψεις τῆς ἐπιστήμης ἢ οἱαδήποτε διδασκαλία, ἣν ἐξ αὐτῶν ἤθελε συμπεράνει ἡ ἀνθρωπίνη φιλοσοφία θὰ δυνηθῶσί ποτε νὰ ἀναιρέσωσι τὰς διακηρύξεις τῆς Γραφῆς περὶ τῆς κτίσεως τοῦ Σύμπαντος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, περὶ τῆς παραβάσεως τοῦ πρώτου Ἀδὰμ καὶ τῆς διὰ τοῦτο στερήσεως τῆς αἰωνίου ζωῆς πάντων τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ προμηθείας ἀπολυτρώσεως διὰ νέας γεννήσεως αὐτῶν ἐν τῷ δευτέρῳ Ἀδάμ. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ παρατηρήσωμεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ τῆς «ἐξελίξεως» τὴν ἀλήθειαν, ὅτι θεωρία τεθεμελιωμένη ἁπλῶς «ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ ἀνθρώπου» ἔχει θεμέλιον ἀσταθές; Ἀναμφιβόλως ἡ παρατήρησις τῆς καταρρεύσεως τοῦ Δαρβινισμοῦ θὰ βοηθήσῃ ἡμᾶς νὰ κατανοήσωμεν τὸν λόγον, δι᾽ ὃν ὁ θεόπνευστος Ἀπόστολος τόσον θερμῶς ἐπεθύμει τῶν ἀκροατῶν αὐτοῦ «ἡ πίστις νὰ ἦναι οὐχὶ διὰ τῆς σοφίας τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ» (Α´ Κορ. β´. 5).

Διδασκαλία ἐπιβαλλομένη εἰς τὴν διάνοιαν δυνάμει ἀνθρωπίνων ἐπιχειρημάτων δύναται νὰ διασεισθῇ δι᾽ ἀνθρωπίνων πάλιν ἐπιχειρημάτων κατ᾽ ἀνάγκην δὲ πίπτει μὴ ἔχουσα στήριγμα, ὅταν τὰ ἐπιχειρήματα, δι᾽ ὧν ἀνεστηλοῦτο, λησμονηθῶσιν. Ἀλλ᾽ ἡ διδασκαλία, ἥτις βασίζεται ἐπὶ τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ ἔχει στήριγμα διηνεκὲς καὶ ἀδιάπτωτον. Δὲν ἔχει χρείαν συλλογισμῶν καὶ ἐπιχειρημάτων ὅπως στηριχθῇ, οὐδ᾽ ὑπάρχει ἐπιχείρημα ἱκανὸν νὰ τὴν ἀνατρέψῃ. Τὸ μόνον ζήτημα, ἐφ᾽ οὗ καλεῖται νὰ ἐκφέρῃ κρίσιν τὸ λογικόν, εἶναι τὸ **ἂν ἡ Γραφὴ ἦναι πράγματι**μάτι **ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ**. *Ἐὰν ἦναι, τότε ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἡ Σπενσέρειος φιλοσοφία ἐχαρακτήρισεν ὡς «ἀδύνατα νὰ γνωσθῶσιν», ὄχι μόνον δὲν εἶναι τοιαῦτα, ἀλλὰ καὶ* **ἀπεκαλύφθησαν**. *«Ὀφθαλμὸς δὲν εἶδε, καὶ ὠτίον δὲν ἤκουσε καὶ εἰς καρδίαν ἀνθρώπου δὲν ἀνέβησαν, τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς ἡτοίμασεν εἰς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν·* **εἰς ἡμᾶς δὲ ὁ Θεός, ἀπεκάλυψεν αὐτὰ διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ**» *(Α´ Κορίνθ. β´. 10).*

*Ἡ Βίβλος αὕτη ἔχει ἐκτάκτους ἀξιώσεις καὶ ἀπαιτήσεις. Δὲν παρουσιάζεται ὡς προτρέπουσα, συμβουλεύουσα ἢ διδάσκουσα ἐξ ἀνωτέρας τινὸς ἀνθρωπίνης σοφίας ἢ ἐξ ὑπερτέρας διανοίας ἢ παιδείας, οὔτε ζητεῖ νὰ κερδήσῃ τὴν ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου ἀποδοχὴν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ συμφέροντος, τῆς βελτιώσεως ἢ τῆς προόδου. Ὑπὸ τὰς ἐπόψεις ταύτας, ὡς καὶ ὑπὸ πολλὰς ἄλλας, εἶναι ῥιζικῶς διάφορος τῶν συγγραμμάτων, δι᾽ ὧν οἱ ἄνθρωποι ζητοῦσι νὰ βοηθήσωσιν ἀλλήλους. Ἡ Βίβλος αὕτη βασίζει τὰς ἀξιώσεις της περὶ ἀποδοχῆς ἐπὶ τῆς συχνάκις ἐπαναλαμβανομένης διακηρύξεως «***Τάδε λέγει Κύριος*** *» Δὲν ζητεῖ τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων εὔνοιαν ὡς ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων αὐτῆς διδασκαλιῶν καὶ τῶν ὑψηλῶν κανόνων ζωῆς καὶ διαγωγῆς. Αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ Βιβλίου τούτου ἀπαιτεῖ, ἐὰν λογικευώμεθα, ἢ νὰ δεχθῶμεν αὐτὸ ἐπειδὴ «τὸ στόμα τοῦ Κυρίου ἐλάλησεν,» ἢ νὰ τὸ ἀπορρίψωμεν ὡς τὴν μεγίστην ἀνθρωπίνην φενάκην.*

(ἀκολουθεῖ) **Ξ. Π. Μόσχου.**

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΑΠ' ΑΡΧΗΣ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Ὁ **Μοναχισμὸς**

(Συνέχεια)

Ὅπως ἡ ἐξέλιξις τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ὑπῆρξεν, ὡς εἴδομεν, διάφορος εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν, οὕτω καὶ ὁ μοναχισμὸς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἀνεπτύχθη καὶ διεμορφώθη ***κατὰ διάφορον τύπον*** ἑκάτερος. Τὸ πρακτικώτερον καὶ μεθοδικώτερον ὀργανωτικὸν πνεῦμα τῆς Δύσεως ἠσχολήθη οὐχὶ τόσον εἰς τὴν ἵδρυσιν μεμονωμένων μοναστηρίων, ὁσονδήποτε πλουσίων, ἀλλὰ μᾶλλον ***εἰς τὴν ὀργάνωσιν μεγάλων μοναχικῶν ταγμάτων***. Διὰ τοῦτο καὶ ἀσυγκρίτως ***μεγαλειτέραν ἰσχὺν*** καὶ ἐπιρροὴν ἀπέκτησεν ὁ μοναχισμὸς καὶ ***ἐπὶ πολὺ μακρότερον χρόνον*** ἤσκησε ταύτην ἐν τῇ Δύσει ἢ ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

Κατὰ τοὺς ***Βυζαντινοὺς*** χρόνους οἱ μοναχοὶ τῆς Ἀνατολῆς ἀπήλαυον μεγάλης ὑπολήψεως, ἀπηλλαγμένοι δὲ ὄντες παντὸς κοσμικοῦ δεσμοῦ καὶ ἀνεξάρτητοι καὶ αὐτῶν τῶν ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν, ***ἦσαν ἐπίφοβοι καὶ εἰς τὸ κράτος καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν***. Ἰδίως μεγάλην ἐπιρροὴν ἐξήσκουν τὰ πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως μοναστήρια, ὡς τὸ ***Στούδιον*** (ἐκ τοῦ ὁποίου προῆλθεν ὁ πολὺς Θεόδωρος ὁ Στουδίτης), τὸ ὁποῖον περιελάμβανεν ἄνω τῶν 1000 μοναχῶν, ὧν πολλοὶ ἦσαν ἀπὸ ἐπιφανεῖς οἰκογενείας τῆς πρωτευούσης. Ἡ κατατρόπωσις τοῦ κινήματος τῶν Εἰκονομάχων μετὰ τὸν 8ον αἰῶνα ὠφείλετο κυρίως εἰς τοὺς μοναχοὺς τούτους. Οἱ μοναχοὶ ὡσαύτως ἐματαίωσαν μετὰ τὸ σχίσμα τοῦ 10ου αἰῶνος πάσας τὰς προσπαθείας τῶν αὐτοκρατόρων πρὸς ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν. Τοσαύτη ἦτο ἡ ἐπιρροὴ τῶν μοναχῶν ἐπὶ τοῦ ὄχλου καὶ τῶν γυναικῶν, ὥστε ἠδύναντο νὰ ἐξεγείρουν ὀχλαγωγίας εἰς οἱανδήποτε στιγμὴν κατὰ τῶν διατάξεων τοῦ αὐτοκράτορος ἢ τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐν τούτοις, ***ἡ ἠθικὴ κατάπτωσις*** τῶν μοναχῶν, οἵτινες κατὰ χιλιάδας διέτρεχον τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία, ἢ ἐνετρύφων εἰς τὰ πλούσια μοναστήριά των, ἦτο μεγάλη, ὡς μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης ***Εὐστάθιος***, ὅστις φίλος ὢν τοῦ μοναχισμοῦ, ἐζήτησε νὰ μεταρρυθμίσῃ καὶ καθαρίσῃ αὐτὸν ἀπὸ τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ. Μᾶς περιγράφει δὲ ὁ Εὐστάθιος τοὺς πλείστους μοναχοὺς τῆς ἐποχῆς του (1185) ὡς ὑποκριτάς, ἀπατεῶνας, ἀγύρτας, ἀλαζόνας, χυδαίους τὸ φρόνημα καὶ τοὺς τρόπους, φιλαργύρους καὶ πλεονέκτας, ὡς ἐπιτετηδευμένους καὶ ἐπιδιώκοντας διαρκῶς τὴν ἑαυτῶν διαφήμισιν ὡς ἁγίων καὶ θαυματουργῶν, καὶ τέλος, ὡς ἀμαθεῖς καὶ πάσης παιδείας ἐχθρούς.

Κατὰ τὸν 9ον αἰῶνα ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος ἱδρύθη τὸ πρῶτον μονα-

στήριον **ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἄθω** ὑπὸ τὸν ἡγούμενον Ἰωάννην Κολοβὸν (867), ταχέως δὲ ἐπληρώθη μοναχῶν καὶ μοναστηρίων τὸ ὄρος ἐκεῖνο, ὅπερ ἔκτοτε ἀπέβη τὸ κυριώτερον μοναστηριακὸν κέντρον τῆς Ἀνατολῆς, ὁποῖον ἦτο εἰς προγενεστέρους αἰῶνας ἡ Αἴγυπτος. Οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἄθω ἔκτοτε καὶ μέχρι σήμερον διαιροῦνται εἰς τέσσαρας κατηγορίας: εἶναι **ἐρημῖται** δύο εἰδῶν, (οἱ μὲν ζῶντες ἐντελῶς μόνοι, οἱ δὲ ἀνὰ δύο ἢ τρεῖς) καὶ μοναχοὶ μοναστηρίων δύο εἰδῶν (οἱ τῶν **κοινοβίων** καὶ τῶν **ἰδιορρύθμων**).

Μέχρι τῆς Τουρκικῆς κατακτήσεως ὁ μοναχισμὸς τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ πνευματικῆς ἀπόψεως ὑπῆρξε **παράγων ὀπισθοδρομικὸς καὶ ἀρνητικός, στοιχεῖον διαλυτικὸν** διὰ τὸ κράτος καὶ τὴν κοινωνίαν. Ἐχθρὸς πάσης μεταρρυθμίσεως, ἐγωϊστικὸς διεκδικητὴς ἐπιρροῆς ἀνευθύνου καὶ ἀνερματίστου, φοβερὸς προαγωγὸς τῆς τυφλῆς δεισιδαιμονίας παρὰ τῷ λαῷ, τρυφηλὸς κηφὴν νεμόμενος πλοῦτον κολοσσιαῖον ἀνεξελέγκτως καὶ ἀναξίως, ὑπῆρξε **πρόξενος μεγίστης ζημίας** διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Αἱ μόναι του καλαὶ ὑπηρεσίαι ὑπῆρξαν **πολιτικῆς** μᾶλλον **φύσεως**, καὶ τοῦτο μετὰ τὴν Μουσουλμανικὴν κατάκτησιν· διότι κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς αἰῶνας τῆς δουλείας εἰς τὰ μοναστήρια **διεσώθησαν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἡ ἐθνικὴ συνείδησις**, διὰ τῶν σχολείων ἅτινα διετήρουν, καὶ διὰ τῶν διδασκάλων, οὓς ἐξεπαίδευον καὶ ἐξαπέστελλον ἀνὰ τὸν ὑπόδουλον Ἑλληνισμόν, διατηρήσαντες οὕτω ἀκμαῖον τὸ ἐθνικὸν φρόνημα καὶ στηρίξαντες τὸ ὁμογενὲς εἰς τὴν τήρησιν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ὑπὸ ἕνα ζυγὸν τόσον τρομερὸν καὶ ἐπαχθῆ, ὥστε νὰ ἀπειλῇ νὰ ἀποπνίξῃ οὐ μόνον τὸν ἐθνισμὸν ἀλλὰ καὶ τὸν Χριστιανισμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους.

Ἐν τῇ Δύσει, οἱ μοναχοὶ ὑπῆρξαν πειθήνια ὄργανα τῶν Παπῶν, καὶ εἰς ἀντάλλαγμα, ἐπροστατεύοντο καὶ ηὐνοοῦντο ὑπ' αὐτῶν, ἀφοῦ οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν Παπῶν, τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν θεολόγων ἀνῆκον εἰς τὰ μοναχικὰ τάγματα. Οἱ μοναχοὶ ἀπ' ἀρχῆς σχεδὸν ἀνέλαβον τὴν ἐκκλησιαστικὴν παιδείαν εἰς χεῖράς των· τὰ δὲ πλεῖστα μοναστήρια διετήρουν σχολάς, ἔνθα ἐξεπαιδεύετο ἡ νεολαία τῶν εὐπόρων τάξεων.

Μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ τάγματος τῶν Βενεδικτίνων, ἤρχισαν βαθμηδὸν ἀναφαινόμενα νέα μοναχικὰ τάγματα. Ἐν πρώτοις, ἱδρύθησαν διάφοροι μετερρυθμισμέναι ἀποχρώσεις Βενεδικτίνων, μὲ νέους ὅλως ὀργανισμούς. Τοιαῦται ἀποχρώσεις ἦσαν οἱ **Κλουνιανοὶ** τῆς Γαλλίας, ἔχουσαι ὡς κέντρον αὐτῶν τὸ μέγα μοναστήριον τῆς πόλεως **Κλουνί**, οἱ **Καμαλδουλίνοι** ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ οἱ **Κιστερκιανοὶ** ἐν Γαλλίᾳ (1098), ὧν μέρος ἀπετέλει ἡ κοινωνία τῆς **Κλαιρβῶ**, ἥτις καὶ ὠνομάσθη «τάγμα τῶν **Βερναρδίνων**», καὶ ἥτις κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα ἠρίθμει 2000 μοναστήρια ἀνδρῶν καὶ 6000 μοναστήρια γυναικῶν. Ἄλλα τάγματα ὀνομαστὰ ἦσαν τὸ τῶν **Καρθουσίων** (ἱδρυθὲν 1086), τῶν **Καρμηλιτῶν** 1100), τοῦ **Ἁγ. Ἀντωνίου, τῶν Τριαδιστῶν** κτλ.

Ὁ πολλαπλασιασμὸς οὗτος τῶν μοναχικῶν ταγμάτων κατὰ τὸν 11ον καὶ 12ον αἰῶνα ἠνάγκασε τὴν ἐν Λατεράνῳ Δ' Σύνοδον (1215), τῇ εἰσηγήσει τοῦ Πάπα

Ἰννοκεντίου τοῦ Γ'., νὰ ἀπαγορεύσῃ τὴν ἵδρυσιν νέων ταγμάτων. Ἀλλ' εὐθὺς κατόπιν ἠναγκάσθη ὁ Ἰννοκέντιος νὰ κάμῃ ἐξαίρεσιν τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης χάριν τῶν ταγμάτων τῶν ***Ἐπαιτῶν*** λεγομένων, ἅτινα ἔθετον τὸν μοναχισμὸν ἐπὶ νέων βάσεων — κηρύγματος καὶ πτωχείας. Μέχρι τοῦδε οἱ μοναχοὶ ἐθεωροῦντο ὡς ἀποσυρόμενοι ἐκ τοῦ κόσμου καὶ ἐν τῇ μοναξίᾳ διὰ τῆς μετανοίας, νηστείας καὶ προσευχῆς ζητοῦντες τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν σωτηρίαν. Ἤδη οἱ Ἐπαῖται, ἀναστρέφοντες τὴν τάξιν ταύτην, ἔθεσαν ὡς πρόγραμμά των τὴν σύντονον ἐργασίαν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ὑπὲρ τοῦ κόσμου, ὅπως σώσωσι ὅσῳ τὸ δυνατὸν πλειοτέρους διὰ τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς ἰδίας ἑαυτῶν αὐταπαρνήσεως.

Τὰ τάγματα τῶν Ἐπαιτῶν τούτων ἦσαν δύο — οἱ ***Δομινικανοὶ*** καὶ οἱ ***Φραγκισκανοί.*** Ἱδρυτὴς τῶν Δομινικῶν ἦτο ἱερεύς τις Ἱσπανὸς ***Δομίνικος*** Γκούσμαν (1215), ὅστις συνέλαβε τὴν ἰδέαν τῆς συμπήξεως εἰδικοῦ σώματος μοναχῶν ἱεροκηρύκων πρὸς κατεπολέμησιν τῶν αἱρέσεων, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ Ἀλβιγένσιοι ἦσαν τότε ἡ κυριωτέρα. Εἰς τοὺς ἱεροκήρυκας τούτους μοναχοὺς ἐπεβλήθη κατόπιν ἡ πτωχεία. Κατὰ τὸ αὐτὸ σχεδὸν ἔτος ὠργανώθησαν καὶ οἱ Φραγκισκανοὶ ὑπὸ τοῦ ***Φραγκίσκου*** Βερναρδόνε, τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἅγιος Φραγκῖσκος τῆς Ἀσσίζη», ὅστις ἀφοῦ εἰς τὴν νεότητά του διήγαγε βίον ἔκλυτον καὶ κοσμικόν, διὰ μιᾶς σοβαρᾶς ἀσθενείας ἐπεστράφη ἐκ τῆς ὁδοῦ ταύτης καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἀφιερωθῇ εἰς βίον ἀπολύτου αὐταπαρνήσεως, διδασκαλίας καὶ φιλανθρωπίας. Ὡς παραφυὰς τῶν Φραγκισκανῶν ἀνεφάνησαν κατόπιν οἱ ***Αὐγουστιανοί.***

Τὰ δύο ταῦτα ***ἐπαιτικὰ*** τάγματα ηὐξήθησαν ταχέως καὶ τεραστίως καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην. Καὶ τὰ δύο εἶχον ἕκαστον τὸν ἀρχηγόν του ἐν Ρώμῃ, εἰς ἑκάστην χώραν ἕνα «προϊστάμενον» καὶ εἰς ἕκαστον μοναστήριον ἕνα «ἀνώτερον». Οἱ Δομινικανοὶ ἠσχολοῦντο πολὺ εἰς τὰ γράμματα, διότι κύριον ἔργον αὐτῶν ἦτο τὸ κήρυγμα καὶ ἡ δογματικὴ διδασκαλία κατὰ τῶν αἱρετικῶν. Ἐχρησίμευον καὶ ὡς ἱεραπόστολοι εἰς τὰ μὴ Χριστιανικὰ ἔθνη. Αὐτοὶ κατελάμβανον ἐπίσης καὶ τὰς θεολογικὰς ἕδρας εἰς τὰ διάφορα πανεπιστήμια. Ὡς πρὸς τὸ μέρος τοῦτο ὑπελείποντο οἱ Φραγκισκανοί, οἵτινες διεκρίθησαν μᾶλλον ὡς πνευματικοὶ καὶ ἀγαθοεργοί, διδάσκοντες τὴν πτωχείαν, τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην. Δυστυχῶς ὅμως ἐξέλιπε βαθμηδὸν ἡ προσήλωσίς των εἰς τὰς ἀρχὰς ταύτας, καὶ ἔζων ἐν εὐμαρείᾳ εἰς τὰ μοναστήρια αὐτῶν, ἅτινα καθ' ὅλην τὴν Δύσιν ἀπέβησαν πλουσιώτατα ὡς ἐκ τῶν δωρεῶν τῶν θεοσεβῶν καὶ λόγῳ τῆς ἐξαιρέσεώς των ἀπὸ φόρους καὶ ἐπιτάξεις.

Ἀμφότερα τὰ ἐπαιτικὰ ταῦτα τάγματα, πληθυνθέντα καὶ πλουτίσαντα, ἐξήσκησαν μεγίστην ἐπιρροὴν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Δύσεως καὶ εἰς τὰς θεολογικὰς αὐτῆς συνόδους. Διὰ δὲ τῶν μοναστηρίων των οὐ μόνον ἐκαλλιέργησαν καὶ διέδωκαν τὰ γράμματα καὶ τὸν πολιτισμόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς λαϊκοὺς πληθυσμοὺς ἐδίδασκον τὴν γεωργίαν καὶ τὰς τέχνας, ἵδρυσαν δὲ τὰ πρῶτα καὶ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας τὰ μόνα φιλανθρωπικὰ ἐν Εὐρώπῃ καταστήματα (νοσοκομεῖα, ἄσυλα, κτλ.). Ἀλλὰ βαθμηδὸν εἰσεχώρησεν εἰς τὰς τάξεις των ἡ ἠθικὴ κατάπτωσις καὶ ἀμάθεια καὶ ὁ

ἐξ ἀμαθείας τυφλὸς φανατισμὸς, οὕτως ὥστε καὶ ἐν τῇ Δύσει, ὅπως καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐγένοντο ἐπιβλαβεῖς εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας.

Πρὶν ἢ κλείσωμεν τὸ κεφάλαιον, τοῦτο, πρέπει νὰ μνημονεύσωμεν καὶ τοῦ τέκνου τοῦ μοναχισμοῦ — τοῦ ***Σχολαστικισμοῦ***. Οὕτως ὀνομάζεται ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ τοῦ Μεσαίωνος ἡ παιδεία καὶ ἡ περὶ τὰ γράμματα ἐπίδοσις, ἥτις ἀνεπτύχθη εἰς τὰς μοναστηριακὰς καὶ ἐν γένει ἐκκλησιαστικὰς σχολάς. Ὡς εἴπομεν, ἡ Ἐκκλησία (καὶ κυρίως τὰ μοναστήρια) ἦτο κατὰ τὸν Μεσαίωνα τὸ φυτώριον πάσης μαθήσεως καὶ ἡ προστάτις τῶν γραμμάτων. Εἰς τὰς σχολὰς τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν μητροπόλεων ἐμελετῶντο τὰ συγγράμματα κυρίως τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας — Ἑλλήνων τε καὶ Λατίνων — καὶ μὲ τὴν ἐπέκτασιν τῆς Ἐκκλησίας, ἐδιδάσκοντο οὐ μόνον τὰ θεολογικὰ ζητήματα, ἀλλὰ καὶ τὰ ζητήματα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ, τοῦ λεγομένου «κανονικοῦ», δικαίου. Ἐκ τῶν σχολῶν τούτων μέχρι τοῦ 13ου αἰῶνος ἐδημιουργήθησαν τὰ πρῶτα ἐν Εὐρώπῃ πανεπιστήμια. Οὕτως εὑρίσκομεν κατὰ τὸν αἰῶνα ἐκεῖνον πανεπιστήμιον εἰς τὴν Βονωνίαν (Bologna) τῆς Ἰταλίας, ἔνθα ἰδιαιτέρως ἐκαλλιεργεῖτο τὸ κανονικὸν δίκαιον, καὶ εἰς τοὺς Παρισίους καὶ τὴν Ὀξφόρδην, ὅπου ἤκμαζεν ἡ θεολογία καὶ ἡ διαλεκτική.

Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν εἰσεχώρησεν εἰς τὰς Σχολὰς τῆς Δύσεως καὶ ἡ φιλοσοφία ὑπὸ νέαν Ἀνατολικὴν μορφήν. Οἱ Ἄραβες ἐγνώρισαν τὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἠσπάσθησαν τὸ Ἀριστοτέλειον σύστημα, ἀναμεμιγμένον μὲ Νεοπλατωνικὰς ἰδέας καὶ προσηρμοσμένον εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Μωάμεθ. Πρωταγωνισταὶ τῆς νέας ταύτης Ἀραβικῆς φιλοσοφίας ὑπῆρξαν ὁ ***Ἀβικέννας*** τῆς Βοχάρας (980 — 1037) καὶ ὁ ***Ἀβαρόης*** τῆς ἐν Ἱσπανίᾳ Κορδόβας (1126 — 1198). Ἐπίσης καὶ οἱ Ἑβραῖοι ἐδημιούργησαν σύστημα φιλοσοφίας Ἀριστοτελείου μὲ ἀνάμιξιν Ἑβραϊκῆς θεολογίας. Κύριος ἀντιπρόσωπος τῆς σχολῆς ταύτης ὑπῆρξεν ὁ ***Μωϋσῆς Μαϊμωνίδης***. Ἀμφότερα δὲ τὰ συστήματα ταῦτα ἦλθον εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν Δυτικὴν Χριστιανωσύνην διὰ τῶν Μαύρων καὶ Ἑβραίων τῆς Ἱσπανίας διεισέδυσαν καὶ εἰς τὰς τάξεις τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Σχολαστικισμοῦ. Οἱ Σχολαστικοὶ ἤρχισαν νὰ μελετοῦν τὸν Ἀριστοτέλη ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ Ἑλληνικὸν πρωτότυπον καὶ ἠκολούθησαν τὰς μεθόδους αὐτοῦ.

Οἱ κυριώτεροι Σχολαστικοὶ τοῦ Μεσαίωνος ἦσαν: ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ ***Ἄνσελμος***, ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας, ὁ Ἰωάννης ἐκ Σαλισβουρίας, ὁ ***Δούνς Σκῶτος*** καὶ ὁ ***Βάκων***, ἐν Γαλλίᾳ ὁ ***Ἀβελάρδος*** καὶ ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ ***Βερνάρδος*** τοῦ Κλαιρβῶ, ὁ ***Πέτρος Λομβάρδος***, ***Ἀλέξανδρος*** ὁ ἐξ Ἄλης καὶ ὁ ***Ἀλβέρτος Μάγνος***, ἐν Ἰταλίᾳ ὁ ***Θωμᾶς Ἀκουΐνας*** καὶ ὁ ***Βοναβεντούρας***, ἐν Ἱσπανίᾳ ὁ ***Ραϊμόνδος Λούλλης***.

Οἱ σοφοὶ οὗτοι τῆς Σχολαστικῆς Θεολογίας ἀνεχώρουν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὅτι ***τὰ πάντα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ*** — δόγματα καὶ διοίκησις καὶ λατρεία καὶ πνευματικὴ ζωὴ — ***ἔχουσι καλῶς***, καὶ ἀδιαφοροῦντες διὰ τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, ὅσον καὶ διὰ τὴν οὐχὶ εὐχάριστον σύγχρονον πραγματικότητα, ἐζήτουν διὰ διαλεκτικῶν τεχνασμάτων καὶ φιλοσοφικῶν ἐπιχειρημάτων νὰ δικαιολογήσουν τὸ ἐκκλησιαστικὸν καθεστὼς ἀπέναντι τοῦ ὀρθοῦ λόγου.

Ἐκ τῆς ὀπισθοδρομικῆς ὅμως καὶ πνευματικῶς στείρας δράσεως τοῦ Σχολαστικισμοῦ ἐπέπρωτο νὰ ἀναθάλῃ βραδύτερον ἡ ***θρησκευτικὴ ἀφύπνισις καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψεως***, ἥτις ἤρχισε νὰ ὑποφώσκῃ κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα. Εἰς τὰ πανεπιστήμια τοῦ 13ου καὶ 14ου αἰῶνος, εἰς τὴν πνιγηρὰν ἀτμόσφαιραν τοῦ Σχολαστικισμοῦ, ἐτέθησαν ἀφανεῖς καὶ ἀπαρατήρητοι αἱ βάσεις τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως καὶ πολιτικῆς ἀναπτύξεως τῆς Εὐρώπης. Ἐκεῖ ἐχαλκεύθησαν τὰ ὅπλα, δι' ὧν κατεπολεμήθη βραδύτερον ἡ πλάνη καὶ ἡ δεισιδαιμονία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Ἡ παρακμὴ τοῦ Παπισμοῦ.

Ὁ ***Βονιφάτιος ὁ Η'*** (1294—1303) ἀνελθὼν εἰς τὸ Παπικὸν ἀξίωμα, ἐζήτησε νὰ ἀνυψώσῃ πάλιν τὴν Παπικὴν ἐξουσίαν εἰς ὅ σημεῖον παντοδυναμίας κατεῖχεν ἐπὶ Ἰννοκεντίου τοῦ Γ' καὶ Γρηγορίου Ζ'. Κατὰ τὴν σύνεσιν καὶ τὴν ὀξύτητα τοῦ πνεύματος ὁ Βονιφάτιος δὲν ὑπελείπετο ἐκείνων, ὑπερέβαλλεν ὅμως αὐτοὺς κατὰ τὴν φιλαρχίαν καὶ ἐμπάθειαν. Ἐζήτησε ***νὰ ἐπιβάλῃ ἐκ νέου τὴν κυριαρχίαν του ἐπὶ τῶν κοσμικῶν ἡγεμόνων***. Ὅταν τῷ ἀνεφέρθη ὅτι ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ κλῆρος ἐφορολογοῦντο ὑπὸ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, ἐξέδωκε βοῦλλαν ἀπαγορεύουσαν τὴν τοιαύτην φορολογίαν ἐπὶ ποινῇ ἀφορισμοῦ. Ἐν Ἰταλίᾳ κατέστησεν αἰσθητὴν τὴν δύναμίν του, ἐξορίσας τὴν ἰσχυροτάτην Ρωμαϊκὴν οἰκογένειαν τῶν Κολόννα. Ἐπέπληξε τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Φίλιππον τὸν Ὡραῖον διὰ τὴν κατάσχεσιν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων. Πρὸς στιγμὴν ἐφαίνετο ὅτι ὁ Παπισμὸς ἐπανέκτησε τὴν προτέραν του ἀπόλυτον παντοκρατορίαν. Ἀλλ' ὅταν ὁ Βονιφάτιος ἠθέλησε νὰ ἐπέμβῃ ὡς διαιτητὴς εἰς τὸν πόλεμον μεταξὺ τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Εδουάρδου, ὁ Φίλιππος διὰ δριμείας ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Πάπαν, ἀπέκρουσε πᾶσαν αὐτοῦ ἀνάμιξιν εἰς τὰ κοσμικὰ πράγματα, εἰπὼν ὅτι εἰς τοιαῦτα ζητήματα ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας εἰς οὐδένα κύριον ὑποκύπτει. Ὅταν δὲ ὁ Βανιφάτιος ἀπήντησε διὰ νέας βούλλας, ὁ Φίλιππος διέταξε τὴν σύλληψίν του, ὁ δὲ Βονιφάτιος ἀπέθανεν ἐν τῇ φυλακῇ.

Ὁ διάδοχός του ***Βενέδικτος ὁ ΙΑ'***, ἐσυνθηκολόγησε μὲ τὸν Φίλιππον, ἀλλ' ἀπέθανε μετὰ ἐννέα μόλις μῆνας, τὸν διεδέχθη δὲ ἐπὶ τοῦ Παπικοῦ θρόνου ὁ Γάλλος ***Κλήμης ὁ Ε'***, ὅστις ἦτο ὄργανον τοῦ βασιλέως Φιλίππου καὶ ἐγκατεστάθη, τῇ ἐπιθυμίᾳ τούτου, εἰς τὴν πόλιν ***Ἀβινιὸν*** τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας, ἀντὶ τῆς Ρώμης. Ἐπὶ ἑβδομήκοντα ἔτη ἡ ἕδρα τῆς Παπωσύνης παρέμεινεν εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, καὶ ἡ περίοδος αὕτη ὀνομάζεται εἰς τὰ Παπικὰ χρονικὰ ἡ ***«ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλωσία»***. Ἦτο δὲ περίοδος γενικῆς παρακμῆς καὶ καταπτώσεως τοῦ Παπικοῦ γοήτρου. Ὁ Κλήμης ἦτο πειθήνιος ἐκτελεστὴς τῶν ὀρέξεων τοῦ Φιλίππου, διατηρήσας μὲν τὴν ἀξίωσιν τῆς ἐπικυριαρχίας τοῦ Πάπα ἐπὶ τῶν κοσμικῶν ἡγεμόνων, ἀλλ' ἀπαλλάξας εἰδικῶς τῆς ἐπικυριαρχίας ταύτης τὴν Γαλλίαν !

(ἀκολουθεῖ)

Η ΧΕΙΡ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ἐὰν παραδεχώμεθα ὅτι τὸ θαυμάσιον Σύμπαν, ὅπερ βλέπομεν ἐκτυλισσόμενον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας ἡμέρας τε καὶ νυκτός, δὲν προῆλθεν αὐτομάτως καὶ τυχαίως ἀπὸ μερικὰ πρωτογενῆ στοιχεῖα καὶ μόρια, διὰ μιᾶς ἐξελίξεως μηχανικῆς καὶ τυφλῆς, ἀλλ' ὅτι ***ἐσχεδιάσθη ὑπὸ ἑνὸς πανσόφου Νοὸς*** καὶ ἐπλάσθη ὑπὸ ἑνὸς Ὄντος παντοδυνάμου, ὅπερ καλοῦμεν ***Θεὸν*** - ἐὰν τὸ Σύμπαν τοῦτο τὸ ὑλικὸν ***διέπουν νόμοι σοφοὶ*** ὅσον καὶ ἀναλλοίωτοι, τὸ δὲ ἀνθρώπινον γένος, τὰ λογικὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ, ***διέπουν νόμοι ἠθικοὶ*** αἰώνιοι, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ παραδεχθῶμεν καὶ τὴν ***ὕπαρξιν Θείας Προνοίας***, ἥτις, χωρὶς νὰ περιορίζῃ τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου, παρακολουθεῖ τὰς τύχας αὐτοῦ, τὸν καθοδηγεῖ, τὸν περιφρουρεῖ, τὸν παιδεύει, τὸν τιμωρεῖ, τὸν ἀμείβει, τὸν συγκρατεῖ ἢ τὸν ὠθεῖ εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν διεύθυνσιν, διὰ τὸ ἀληθὲς καὶ αἰώνιον συμφέρον αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν δόξαν τοῦ πανσόφου καὶ παναγάθου Δημιουργοῦ αὐτοῦ.

Ἡ Πρόνοια αὕτη, ἂν καὶ ἀφίνει τὸν ἄνθρωπον ***ἀπολύτως ἐλεύθερον*** νὰ ἐκλέξῃ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ὁδόν, μ᾽ ὅλα ταῦτα πολλάκις σώζει αὐτὸν ἀπὸ τὰς συνεπείας τῶν σφαλερῶν του ἀποφάσεων, ἢ τῷ θέτει τοιαῦτα ἐμπόδια καὶ προμηνύματα εἰς τὴν στρεβλὴν ὁδόν, ἣν θέλει νὰ ἀκολουθήσῃ, ἢ τῷ ἀποκαλύπτει διὰ κατανυκτικῶν παραδειγμάτων τὸ βάραθρον, πρὸς τὸ ὁποῖον βαδίζει, ὥστε ὁ ἄνθρωπος ἑκὼν ἄκων ἀλλάσσει πορείαν, καὶ ***ἐκ τῶν ὑστέρων ἀναγνωρίζει τὸν εὔσπλαγχνον δάκτυλον τῆς Θείας Προνοίας***. Εἰς τοὺς πλείστους τῶν σοβαρῶς καὶ εἰλικρινῶς σκεπτομένων ἀνθρώπον, οἵτινες ἔφθασαν εἰς ἡλικίαν 50 ἐτῶν, συνέβη, ὅταν ἀνεθεώρουν τὴν ζωήν των, νὰ διακρίνουν διαφόρους στιγμὰς καὶ περιπετείας παρελθόντων ἐτῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἡ Θεία Πρόνοια σαφῶς τοὺς ἐβοήθησε δι' εὐκαιριῶν ἀνεκτιμήτων, ἢ τοὺς ἐσωφρόνισε δι' ἀντιξόων περιστάσεων ἢ τοὺς ἔσωσε διὰ ἀνελπίστου ἐπεμβάσεως.

Ἐὰν δὲ ὁ Θεὸς οὕτω πῶς παρακολουθῇ τὰ ἄτομα διὰ τῆς Προνοίας του, πόσῳ μᾶλλον πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ***ἐπιβλέπει καὶ προνοεῖ διὰ τὰς μάζας τῶν ἀνθρώπον,*** διὰ τὰ ***ἔθνη*** καὶ τὰς ***φυλὰς*** καὶ τὰς ***κοινωνίας*** τοῦ κόσμου, αἵτινες ἀποτελοῦν τὴν μεγάλην ἀνθρωπίνην οἰκογένειάν Του, τὴν λογικὴν δημιουργίαν Του, ἣν ἔπλασε κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσίν Του!

Οὐδὲν λοιπὸν ὑπάρχει κατ' ἀρχὴν τὸ ἀπίστευτον ἢ παράλογον εἰς τὴν παραδοχὴν μιᾶς συνεχοῦς καὶ μεθοδικῆς ἐπιδράσεως τῆς Θείας Προνοίας ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης φυλῆς καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας. Ἐὰν ὁ Θεὸς ἦναι, ὡς πιστεύομεν, πάνσοφος, παγγνώστης, παντοδύναμος, αἰώνιος, πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν, καὶ ἐὰν ἐνδιαφέρηται διὰ τὰ πλάσματά Του, ἀφεύκτως πρέπει νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἡ κραταιά Του χεὶρ καὶ ἡ ἄπειρος Αὐτοῦ σοφία κυβερνᾷ τὰς τύχας τοῦ κόσμου καὶ τώρα καὶ ἀνέκαθεν. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι πάντοτε ἐλεύθερος, ἀλλ' εἶναι πεπερασμένος καὶ μικρὸς ἀπέναντι τοῦ ἀπείρου Θεοῦ· ὅπως ὁ μύρμηξ, ὅστις τρέχει

παρὰ τοὺς πόδας μας ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, εἶναι ἐλεύθερος εἰς τὰς κινήσεις του, ἀλλὰ δὲν βλέπει εἰμὴ τὰ ὅσα κεῖνται ἐντὸς ἑνὸς πολὺ μικροῦ κύκλου, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐλεύθερος νὰ κινηθῇ καθ' ὁποιαν δήποτε διεύθυνσιν, ἀλλὰ δὲν βλέπει εἰμὴ εἰς ἐλαχίστην ἀπόστασιν, ὁ δὲ Θεός, διὰ τὸν ὁποῖον δὲν ὑπάρχει οὔτε χῶρος οὔτε χρόνος οὔτε ὅριον οὔτε κρυπτόν τι, βλέπει πολὺ πλέον μακρὰν τοῦ ἀνθρώπου καὶ δύναται νὰ ρυθμίζῃ τὰς τύχας τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀτόμου, χωρὶς τὸ παράπον νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐὰν λοιπὸν κατ' ἀρχὴν ἡ ἐπίδρασις καὶ ἐπέμβασις τῆς Θείας Προνοίας ἦναι καὶ πιστευτὴ καὶ πιθανή, μένει νὰ ἴδωμεν ἐὰν ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐκ τῆς ἱστορίας. Καὶ τὴν ἐπιβεβαίωσιν αὐτὴν τὴν εὑρίσκει πᾶς ὁ μελετῶν τὴν ἱστορίαν μὲ προσοχὴν καὶ εἰλικρίνειαν καὶ ἄνευ προκαταλήψεων. Εἶναι δὲ ἡ ἐπιβεβαίωσις διττή: α) Ἐκ τῶν προφητειῶν τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ περὶ γεγονότων. ἅτινα βραδύτερον καὶ ἐπραγματοποιήθησαν. β) Ἐκ τῆς ἀνασκοπήσεως διαφόρων γεγονότων τῆς ἱστορίας ἐκ τῶν ὑστέρων.

Α΄. Ἡ Ἁγία Γραφή, ὡς γνωστόν. περιέχει πλείστας ὅσας προφητείας, αἵτινες ἀποδεδειγμένως ἐγράφησαν αἰῶνας ὁλοκλήρους πρὸ τῶν γεγονότων, εἰς ἅτινα ἀνεφέροντο. Τοῦτο πιστοποιεῖται ἐκ τῆς αὐστηρᾶς κριτικῆς (ἤτοι, φιλολογικῆς) ἐξετάσεως τῶν βιβλίων, ἅτινα ἀπαρτίζουν τὴν Ἱερὰν Βίβλον. Οἱ κριτικοὶ διαφωνοῦσιν ἐν πολλοῖς, ὡς πρὸς τὸν συγγραφέα τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ βιβλίου· συμφωνοῦσιν ὅμως σχεδὸν ἀπολύτως ὡς πρὸς τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἐγράφη ἕκαστον βιβλίον. Ὅταν ἑπομένως εἴς τι βιβλίον τῆς Π. Διαθήκης περιέχηται πρόρρησις γεγονότος συμβάντος 200, 500, ἢ 1000 ἔτη μετὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐγράφη τὸ βιβλίον, τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις τῆς προφητικῆς ἐμπνεύσεως, ἤτοι τῆς θεοπνευστίας, τοῦ συγγραφέως.

Ἡ Ἁγία λοιπὸν Γραφὴ εὐθὺς ἀπὸ τὰς πρώτας σελίδας αὐτῆς διατυπώνει προφητικῶς τὸ γενικὸν πρόγραμμα τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας. Ἡ ἀξίωσις αὕτη τῆς ἱερᾶς Βίβλου εἶναι τολμηρά, καὶ ἐὰν δὲν ἦτο Θεία ἀποκάλυψις, θὰ ἐκινδύνευε νὰ διαψευσθῇ ὑπὸ τῶν μετέπειτα γεγονότων. Ἐν τούτοις, ὄχι μόνον δὲν διεψεύσθη μέχρι σήμερον εἰς τὰς προρρήσεις της περὶ τῆς πορείας τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἀλλὰ πολλαὶ προφητεῖαι αὐτῆς ἐξεπληρώθησαν διὰ τρόπου πανηγυρικοῦ. Καὶ τοῦτο ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς εἶναι ἀπόδειξις τῆς θεοπνευστίας αὐτῆς, ἀφ' ἑτέρου ἀποδεικνύει τὴν ἐνέργειαν τῆς Θείας Προνοίας ἐπὶ τῶν τυχῶν τῆς ἀνθρωπότητος.

Εἰς τὴν Ἁγ. Γραφὴν διατυποῦνται προφητικῶς **ἑπτὰ** μεγάλαι προρρήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἱστορίαν. 1) Ἡ πρόρρησις πρὸς τὸν Ἀδάμ. 2) Ἡ πρὸς τὸν Νῶε. 3) Ἡ πρὸς τὸν Ἀβραάμ. 4) Ἡ πρὸς τὸν Μωϋσῆν. 5) Ἡ πρὸς τὸν Δαβίδ. 6) Ἡ πρὸς τὸν Δανιήλ. καὶ 7) Τὸ Χριστιανικὸν προφητικὸν πρόγραμμα.

1. ***Πρὸς τὸν Ἀδὰμ*** ὁ Θεὸς εἶπε· «Κατηραμένη ἔστω ἡ γῆ ἐξ αἰτίας σου· μὲ λύπας θέλεις τρώγει τοὺς καρποὺς αὐτῆς πάσης τῆς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου· ἐν τῷ ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου θέλεις τρώγει τὸν ἄρτον σου, ἑωσοῦ ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν γῆν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐλήφθης.» Καὶ πρὸς τὴν Εὔαν εἶπε· «Θέλω ὑπερπληθύνει

τὰς λύπας σου καὶ τοὺς πόνους τῆς κυοφορίας σου· μὲ λύπας θέλεις γεννᾷ τέκνα. καὶ ὁ ἀνήρ σου θέλει σε ἐξουσιάζει. Καὶ πρὸς τὸν ὄφιν, «Θέλω στήσει ἔχθραν ἀναμέσον τοῦ σπέρματός σου καὶ τοῦ σπέρματος τῆς γυναικός· αὐτὸ θέλει σοῦ συντρίψει τὴν κεφαλὴν καὶ σὺ θέλεις κεντήσει τὴν πτέρναν αὐτοῦ» (Γενέσ. γ΄. 15—19).

Ἐδῶ βλέπομεν προβαλλομένη μίαν ζωηρὰν εἰκόνα τῆς ζωῆς, ἥτις ἔμελλε νὰ ἦναι ἡ κληρονομία παντὸς ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐδῶ παριστάνεται ἡ κατάρα καὶ τιμωρία, ἥτις παρακολουθεῖ τὴν ἁμαρτίαν, αἱ θλίψεις οἱ κόποι, ὁ θάνατος, ἅτινα ἐπῆλθον ἐπὶ τὴν ἀνθρωπότητα ὡς ἀποτέλεσμα τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδάμ. Ἐδῶ βλέπομεν προεικονιζομένην τὴν βαθεῖαν ἀντίθεσιν, ἥτις καθ᾽ ὅλους τοὺς αἰῶνας θὰ ἐβασίλευε μεταξὺ τῶν πονηρῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν στοιχείων ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐδῶ τέλος προαγγέλλεται ἡ μέλλουσα σωτηρία τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τοῦ Μεσσίου, διὰ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἤθελε συντρίψει τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφεως, τοῦ Πειραστοῦ, καὶ θραύσει τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου. Ἀλλὰ συγχρόνος προλέγονται καὶ τὰ παθήματα τοῦ Θεανθρώπου—διότι ὁ ὄφις ἤθελε κεντήσει τὴν πτέρναν αὐτοῦ.

2. ***Εἰς τὸν Νῶε*** ὁ Θεὸς ἔδωκε διπλῆν προφητικὴν ὅρασιν. Προεῖδε καὶ προεκήρυξε τὸν Κατακλυσμὸν 120 ἔτη προτοῦ συμβῇ. Ἀλλ᾽ ἔτι σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ πρόρρησις περὶ τῶν τριῶν μεγάλων κλάδων τῆς ἀνθρωπίνης φυλῆς, οἵτινες ἔμελλον νὰ γεννηθοῦν ἐκ τῶν τριῶν υἱῶν τοῦ Νῶε. «Ἐπικατάρατος ὁ Χαναὰν (Χάμ)· δοῦλος τῶν δούλων θέλει εἶσθαι εἰς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ. Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Σήμ· καὶ ὁ Χαναὰν θέλει εἶσθαι δοῦλος εἰς αὐτόν. Ὁ Θεὸς θέλει πλατύνει τὸν Ἰάφεθ· καὶ θέλει κατοικήσει ἐν ταῖς σκηναῖς τοῦ Σήμ· ὁ δὲ Χαναὰν θέλει εἶσθαι δοῦλος εἰς αὐτὸν» (Γενέσ. θ΄. 25—27).

Ἡ προφητεία αὕτη ἐπληρώθη πανηγυρικῶς. Ὁ Χαναάν, ἤτοι, ὁ ***Χάμ***, ὑπῆρξεν ὁ πρόγονος τῶν Χαμιτικῶν φυλῶν, δηλαδή, τῶν μαύρων τῆς Ἀφρικῆς. Καὶ αἱ μαῦραι φυλαὶ τῆς Ἀφρικῆς, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνως μέχρι σχεδὸν τῶν ἡμερῶν μας, παρεῖχον τοὺς δούλους καὶ τὰ ἀνδράποδα δι᾽ ὅλον τὸν κόσμον. Ὁ ***Σήμ***, ἀπὸ τὸν ὁποῖον κατάγονται αἱ Σημιτικαὶ φυλαὶ—Ἄραβες, Ἑβραῖοι, Πέρσαι, Ἀρμένιοι, Σῦροι, κτλ.—θὰ ἀπήλαυεν ἐξαιρετικῆς πνευματικῆς εὐλογίας. Καὶ πράγματι ὁ Ἰσραὴλ ἐγένετο ὁ περιούσιος λαὸς τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ ἐξ Ἑβραίων ἐγεννήθη ὁ Μεσσίας καὶ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Ὁ ***Ἰάφεθ***, ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Νῶε, ἔλαβε τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θέλει τὸν πλατύνει ὁ Θεὸς (ἄλλως τε καὶ τὸ ὄνομά του σημαίνει «ὁ ἐκτεινόμενος, ἢ πλατυνόμενος μακράν»). Ἀπὸ τὸν Ἰάφεθ κατάγονται αἱ λευκαί, ἤτοι αἱ Ἀρυαναὶ ἢ Ἰνδογερμανικαὶ φυλαί, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνουν τοὺς Ἕλληνας καὶ Λατίνους, τοὺς Ἰνδούς, Τεύτωνας, Γαλάτας, Ἀγγλοσάξωνας, κτλ. Αἱ φυλαὶ αὗται ἐξηπλώθησαν τεραστίως καὶ ἐμεγαλούργησαν καθ᾽ ὅλην τὴν ὑφήλιον, γενόμεναι φορεῖς τῆς ἀνθρωπίνης προόδου καὶ τοῦ ἀρχαίου καὶ νεωτέρου πολιτισμοῦ.

3 ***Πρὸς τὸν Ἀβραὰμ*** ὁ Θεὸς ὑπεσχέθη ὅτι θὰ τὸν καθίστα πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, ὅτι τὸ σπέρμα του θὰ ἐπληθύνετο ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὅτι ἐν αὐτῷ θὰ ηὐλογοῦντο πάντα τὰ ἔθνη. Διὰ τῆς προφητείας ταύτης προανηγγέλθη

ἡ ἀνάδειξις τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ ἔθνους, ἐξ οὗ θὰ προήρχετο ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ ηὐλογοῦντο πάντα τὰ ἔθνη. Ἐπίσης ἐπληρώθη ἡ προφητεία, ὅσον ἀφορᾷ τὰ «πολλὰ ἔθνη», ὧν πατὴρ θὰ ἦτο ὁ Ἀβραάμ. Διότι ὁ υἱός του Ἰσμαὴλ εἶχε δώδεκα υἱοὺς ἡγεμόνας, οἵτινες συνέπηξαν ἰδίας ἡγεμονίας καὶ ὧν οἱ ἀπόγονοι ἐξηπλώθησαν καθ᾽ ἅπασαν τὴν Ἀραβίαν καὶ Συρίαν—εἶναι οἱ σημερινοὶ ***Ἄραβες***, ἐκτεινόμενοι σήμερον ἀπὸ τῆς Μερσίνης μέχρι τῆς Περσίας, εἰς ὅλην τὴν Ἀραβικὴν χερσόνησον, καὶ εἰς ὅλην τὴν βόρειον Ἀφρικὴν μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, ἤτοι εἰς τὴν Αἴγυπτον, Τριπολίτιδα, Τύνιδα, Ἀλγερίαν καὶ Μαρόκκον. Κατὰ δὲ τὸν 7ον καὶ 8ον αἰῶνα μ.Χρ. οἱ Ἄραβες διεπεραιώθησαν εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τῆς Ἰσπανίας, ἣν κατέκτησαν, παρ᾽ ὀλίγον δὲ νὰ κατακτήσουν καὶ τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην.

4 ***Ὁ Μωϋσῆς*** κατὰ Θείαν Οἰκονομίαν διεσώθη κατὰ τὴν νηπιακήν του ἡλικίαν, υἱοθετήθη ὑπὸ τῆς κόρης τοῦ Φαραώ, ἐξεπαιδεύθη εἰς ὅλην τὴν παιδείαν τῆς Αἰγύπτου καὶ ὑπέστη μακρὰν προπαρασκευὴν καὶ μόρφωσιν, διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὸ μέγα ἔργον τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ λαοῦ Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου, διὰ νὰ ὁδηγήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν γῆν Χαναάν, καὶ διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὸν ***Νόμον***. Εἰς αὐτὸν τὸν Μωϋσῆν ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, ὁ Θεὸς προεῖπε τὴν μέλλουσαν πορείαν καὶ τύχην τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ ἔθνους. «Ὁ λαὸς οὗτος. . . θέλει μὲ ἐγκαταλείψει καὶ παραβῇ τὴν διαθήκην μου. . .Διότι ἀφοῦ εἰσαγάγω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν ὤμοσα πρὸς τοὺς πατέρας αὐτῶν, . . . θέλουσι στραφῇ πρὸς θεοὺς ξένους καὶ λατρεύσει αὐτοὺς καὶ θέλουσι μὲ παροργίσει καὶ παραβῇ τὴν διαθήκην μου» (Δευτ. λά. 16—21). «Καὶ θέλουσιν ἔλθει ἐπὶ σὲ (τὸν λαὸν Ἰσραὴλ) πᾶσαι αἱ κατάραι αὗται. . . ἑωσοῦ ἐξολοθρευθῇς· διότι δὲν ὑπήκουσας εἰς τὴν φωνὴν Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. . . . Ἐπειδὴ δὲν ἐλάτρευσας Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαθότητι καρδίας. . . διὰ τοῦτο θέλεις δουλεύσει εἰς τοὺς ἐχθρούς σου, τοὺς ὁποίους ὁ Κύριος θέλει ἐξαποστείλει ἐπὶ σέ . . Ὁ Κύριος θέλει φέρει ἐπὶ σὲ ἔθνος μακρόθεν, ἀπὸ ἄκρου τῆς γῆς, ὡς μὲ ὁρμὴν ***ἀετοῦ***· ἔθνος, τοῦ ὁποίου τὴν γλῶσσαν δὲν θέλεις ἐννοεῖ, ἔθνος ἀγριοπρόσωπον, τὸ ὁποῖον δὲν θέλει σεβασθῇ τὸ πρόσωπον τοῦ γέροντος οὐδὲ ἐλεήσει τὸν νέον. . . Καὶ θέλει σὲ πολιορκήσει εἰς πάσας τὰς πόλεις σου, ἑωσοῦ πέσωσι τὰ ὑψηλὰ καὶ ὀχυρὰ τείχη σου, εἰς τὰ ὁποῖα σὺ ἤλπιζας», κτλ. (Δευτ. κη΄. 45—52).

Πόσον καθαρὰ προλέγεται εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμὰς ἡ μετέπειτα ἱστορία τοῦ Ἰσραήλ! Ἡ μακραίωνος κλίσις τῶν Ἰσραηλιτῶν πρὸς τὴν εἰδωλολατρείαν τῶν περιοίκων λαῶν, ἡ αἰχμαλωσία αὐτῶν εἰς τὴν Βαβυλῶνα, αἱ πολιορκίαι τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ Σισάκ, βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος, ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου, ὑπὸ τοῦ Σωσία, ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου, καὶ τελευταῖον ὑπὸ τῶν Ρωμαίων κατὰ τὸ ἔτος 70 μ. Χρ. Εἰς τὸ αὐτὸ κεφάλαιον περιέχεται καὶ φοβερὰ περιγραφὴ τῆς πείνης, τὴν ὁποίαν θὰ ὑφίσταντο οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τὴν πολιορκίαν, ὥστε νὰ τρώγουν οἱ γονεῖς τὰ τέκνα των· Ἡ προφητεία αὕτη ἐξεπληρώθη κατὰ γράμμα, ὡς μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἱστο-

ρικὸς Ἰώσηπος, κατὰ τὴν μεγάλην πολιορκίαν τῆς Ἰερουσαλὴμ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Παρατηρήσατε ὡσαύτως πῶς περιγράφονται εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐδάφια οἱ Ρωμαῖοι ὡς **ἀετοὶ** (αἱ σημαῖαι τῶν Ρωμαϊκῶν λεγεώνων, ὡς γνωστόν, ἦσαν ὄχι ἐξ ὑφάσματος, ὅπως αἱ σημεριναὶ σημαῖαι, ἀλλ' ὁμοιώματα ἀετῶν χάλκινα), ὡς ὁμιλοῦντες γλῶσσαν ἄγνωστον, ὡς ἄσπλαγχνοι, ὡς βλοσυροὶ καὶ ἀγριοπρόσωποι. Παρατηρήσατε ὅτι προλέγεται καὶ ἡ **δουλεία** τῶν Ἰουδαίων. Καὶ πράγματι ὁ Τῖτος, ἀφοῦ ἔσφαξεν 600,000 Ἰουδαίων, ἐπώλησεν ἄλλας 70,000 αὐτῶν ὡς ἀνδράποδα καὶ διεσκόρπισε τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος εἰς τὰ πέρατα τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου. Ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα καθ'ὅλον τὸν Μεσαίωνα καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, ὁπόσον ἐξουθενωμένη ὑπῆρξεν ἡ θέσις τῶν Ἰουδαίων καὶ ὁποίαν ἀληθῆ δουλείαν ὑπέστησαν εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης! Πῶς νὰ μὴ διακρίνῃ τις τὸν δάκτυλον τῆς Θείας Προνοίας εἰς ὅλα ταῦτα τὰ γεγονότα, ἀφοῦ τὰ προεκήρυξεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Μωϋσέως πρὸ τόσων αἰώνων;

(ἀκολουθεῖ)

Ο ΝΕΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου καὶ διευθυντοῦ τῆς Ριζαρείου Σχολῆς, ὡς Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ἠκούσθη μετὰ γενικῆς ἐπιδοκιμασίας. Ἐξ ὅλων τῶν ἱεραρχῶν τῆς αὐτοκεφάλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἦτο ὁ μᾶλλον ἐνδεδειγμένος νὰ καθέξῃ τὸ ἀνώτατον τοῦτο ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα, ὅπερ δυστυχῶς τοσοῦτον εἶχεν ἐξευτελισθῆ ὑπὸ τοῦ προκατόχου Μητροπολίτου, τοῦ ἥρωος τοῦ σκανδαλώδους «ἀναθέματος» τῆς 16 Δεκεμβρίου 1916.

Ὁ νέος Μητροπολίτης οὐ μόνον εἶναι ἀνὴρ εὐρείας παιδείας καὶ μορφώσεως, ἐργασθεὶς λίαν εὐδοκίμως καὶ ὡς διδάσκαλος καὶ ὡς συγγραφεὺς ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν, ἀλλὰ καὶ φαίνεται ἐμφορούμενος ὑπὸ ὑγιῶν ἀντιλήψεων ὡς πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ κλήρου αὐτῆς, καὶ ὡς διαπνεόμενος ὑπὸ πνεύματος φιλελευθέρου, αἰρομένου ὑπεράνω τῶν στενῶν προλήψεων καὶ ἀναχρονιστικῶν ἰδεῶν, αἵτινες τοσοῦτον συνέβαλον μέχρι σήμερον εἰς τὴν ἀνακοπὴν πάσης προόδου καὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ μάνδρᾳ.

Καίπερ μὴ ἀνήκοντες εἰς τὸ πνευματικὸν ποίμνιον τοῦ νέου Μητροπολίτου, εὐχόμεθα αὐτῷ ἀπὸ καρδίας στάδιον μεγάλης καὶ ὠφελίμου πνευματικῆς δράσεως καὶ καρποφόρου διακονίας. Ἡμεῖς οἱ Εὐαγγελικοὶ Ἕλληνες δὲν ζητοῦμεν, ὡς τινες μᾶς συκοφαντοῦσι, τὴν διάσπασιν καὶ τὴν πτῶσιν τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τοὐναντίον θέλομεν τὴν ἐξ ὕψους πνευματικὴν αὐτῆς ἀναζωπύρωσιν. Ὅσῳ δὲ περισσότερον προηγμένοι πνευματικῶς εἶναι οἱ καθήμενοι ἐπὶ τὸ πηδάλιον αὐτῆς, τόσῳ ταχύτερον θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἀναζωπύρωσις αὕτη.

ΤΑ ΦΟΒΗΤΡΑ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ

Ἡ καταπολέμησις τῆς ἐγκληματικότητος εἶναι πρόβλημα, ὅπερ ἀπὸ αἰώνων ἀπησχόλησε τὰς κοινωνίας. Καὶ ἡ μὲν Χριστιανικὴ συνείδησις γνωρίζει καὶ ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία πρεσβεύει, ἀλλὰ καὶ ἡ λογικὴ ὑποδεικνύει, ὅτι ἐὰν θέλωμεν νὰ ἐκλίπῃ ἐκ μέσου τῆς κοινωνίας ἡ τάσις πρὸς τὸ ἔγκλημα, πρέπει νὰ ἐκβληθῇ ἡ ἁμαρτία ἐκ τῶν καρδιῶν τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς εἰς Χριστὸν ζωντανῆς πίστεως. Δι' αὐτοῦ τοῦ μέσου ἐκκόπτεται εἰς τὴν ρίζαν του τὸ δένδρον τῆς ἐγκληματικότητος. Πᾶσα ἄλλη μέθοδος κόπτει μόνον τὰ φύλλα καὶ τὰ ἄνθη αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα καὶ πάλιν φύονται.

Ἐν τούτοις, ἡ κατὰ Χριστὸν μόρφωσις τῆς κοινωνίας κατ' ἀνάγκην καὶ βραδέως συντελεῖται καὶ δὲν συμπεριλαμβάνει ποτὲ ὁλόκληρον τὴν κοινωνίαν. Μία μεγάλη μερὶς ἀνθρώπων ἀρνεῖται νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ μεταξὺ αὐτῶν πολλοί, οἱ πλεῖστοι, ρέπουσιν εἰς τὸ κακὸν καὶ οὐκ ὀλίγοι φθάνουσι μέχρι τοῦ ἐγκλήματος. Διὰ τοὺς τοιούτους λοιπὸν αἱ Χριστιανικαὶ κοινωνίαι, χωρὶςνὰ ἀναστείλουν τὰς προσπαθείας των ὑπὲρ τῆςθρησκευτικῆς ἐπιστροφῆς αὐτῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ διατηρήσουν τὰς ποινὰς καὶ τιμωρίας, αἵτινες ἐνομοθετήθησαν κατὰ τοῦ ἐγκλήματος ἀφ' ἧς ἐποχῆς τὸ πρῶτον αἱ ἀνθρώπιναι κοινωνίαι ὠργανώθησαν καὶ ἐτάχθησαν ὑπὸ νόμους καὶ κυβέρνησιν. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, δι' ὅν ὁ Χριστιανισμὸς δὲν κατήργησε τὰς ποινάς, μηδ' αὐτῆς τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου ἐξαιρουμένης, ἀλλ' ἐξακολουθοῦν νὰ ἐφαρμόζωνται αἱ ποιναὶ αὗται εἰς πᾶσαν Χριστιανικὴν καὶ πεπολιτισμένην κοινωνίαν. Ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουν πολλοὶ φιλόσοφοι καὶ κοινωνιολόγοι, οἱ ὁποῖοι ζητοῦν τὴν κατάργησιν τῆς θανατικῆς ποινῆς, ὡς βαρβάρου καὶ ἀσκόπου. Ἐν τούτοις, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, μόνον ἐν Ἑλβετίᾳ, Ἰταλίᾳ, Ρουμανίᾳ καὶ Πορτογαλλίᾳ μέχρι σήμερον κατηργήθη ἡ ποινὴ αὕτη νομοθετικῶς. Αἱ λοιπαὶ χῶραι ᾐσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην τῆς διατηρήσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς, οὐ μόνον ὡς δικαίας ἀνταποδόσεως, ἀλλὰ καὶ ὡς φοβήτρου ἀποτρεπτικοῦ ἀπὸ τῶν ἐγκλημάτων ἐκείνων, ἅτινα τιμωροῦνται μὲ θάνατον.

Ἐν γένει δὲ αἱ ποιναὶ ἔχουσι τὸν διττὸν τοῦτον χαρακτῆρα—τοῦ νὰ ἀνταποδίδουν εἰς τὸν ἐγκληματοῦντα τὴν δικαίαν τιμωρίαν τοῦ ἐγκλήματός του, καὶ τοῦ νὰ ἐκφοβίζουν τοὺς ἔχοντας τάσεις ἐγκληματικὰς ἀπὸ τὴν διάπραξιν τοῦ ἐγκλήματος.

Μία τῶν ποινῶν τούτων εἶναι καὶ ἡ *μαστίγωσις*, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐνομοθέτησαν αἱ ἀνθρώπιναι κοινωνίαι. Μόνον ἐπὶ Ρωμαίων ὡς γνωστόν, δὲν ἐπετρέπετο ἡ μαστίγωσις Ρωμαίου πολίτου, καθότι ἡ ποινὴ αὕτη ἐθεωρεῖτο ἀσυμβίβαστος μὲ τὸ γόητρον τοῦ Ρωμαίου πολίτου, ὅστις κατεῖχε θέσιν οἱονεὶ προνομιοῦχον ἀπέναντι τῶν ἄλλων κατοίκων τοῦ ἀπεράντου Ρωμαϊκοῦ κράτους. Ἐν Ἀγγλίᾳ ὅμως καὶ εἰς τὰς Ἀγγλικὰς ἀποικίας ἡ ποινὴ αὕτη ἀνέκαθεν ὑφίσταται μέχρι σήμερον, μὲ διαφόρους περιορισμούς, ὡς λ.χ. ὅτι αἱ γυναῖκες δὲν μαστιγοῦνται.

Ἐννοεῖται ὅτι καὶ τῆς ποινῆς ταύτης οὐκ ὀλίγοι ζητοῦν τὴν κατάργησιν, ὡς βαρβάρου καὶ ἀναχρονιστικῆς. Ἐν τούτοις, ἔτι περισσότεροι Ἄγγλοι κοινωνιολόγοι ἀντιτίθενται εἰς τὴν κατάργησιν ταύτην, παραθέτοντες στατιστικὰς πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς γνώμης των ὅτι ἡ ποινὴ τῆς μαστιγώσεως εἶναι λίαν συντελεστικὴ ὡς φόβητρον τῆς ἐγκληματικότητος.

Μίαν τοιαύτην πραγματείαν ἀνέγνωμεν ἐσχάτως εἰς ἓν περιοδικὸν Ἀμερικανικὸν τοῦ Ἄγγλου ποινικολόγου Κάρτερ, ἥτις περιέχει περιέργους καὶ διδακτικὰς—λεπτομερείας.

Ὁ κ. Κάρτερ ἐν πρώτοις συγκρίνει τὴν σχετικῶς μικρὰν ἐγκληματικότητα τοῦ Κράτους τοῦ Καναδᾶ πρὸς τὴν σχετικῶς μεγάλην ἐγκληματικότητα τῶν Ἡν. Πολιτειῶν. Ὑποδεικνύει ὅτι τὰ δύο ταῦτα ὅμορα κράτη κατοικοῦνται κυρίως ὑπὸ τῆς αὐτῆς φυλῆς (τῆς Ἀγγλοσαξωνικῆς), καὶ ἔχουν τὰς αὐτὰς περίπου παραδόσεις, συνηθείας, νομοθεσίας καὶ κοινωνικὰς καὶ κλιματολογικὰς συνθήκας. Καὶ ὅμως εἰς τὸν Καναδᾶν διαπράττεται κατ᾽ ἔτος μόλις ἓν πολλοστημόριον τῶν ἐγκλημάτων, ἅτινα διαπράττονται ἐκεῖθεν τῶν συνόρων, ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τῶν Ἡν. Πολιτειῶν. Κατὰ τὸ ἔτος λ.χ. 1921 εἰς τὴν Μοντρεάλην, πρωτεύουσαν τοῦ Καναδᾶ, ἔχουσαν 800,000 κατοίκων, συνέβησαν 8 φόνοι (ἤτοι 1 ἐπὶ 100,000 κατοίκων), ἐνῷ εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας, εἰς τὴν πόλιν Μέμφιδα ἡ ἀναλογία ἦτο 57, εἰς τὴν πόλιν Βαλτιμώρην $11^1/_2$, εἰς τὴν πόλιν Κλήβλανδ 10.3, εἰς τὸν Ἅγ. Λουδοβῖκον 17 ἐπὶ 100,000 κατοίκων. Εἰς ὁλόκληρον τὸν Καναδᾶν ἐπὶ πληθυσμοῦ 8,000,000 συνέβησαν κατὰ τὸ ἔτος 1921 μόνον 77 φόνοι, ἐνῷ εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν πληθυσμοῦ ἐσημειώθησαν 816 φόνοι. Καὶ ἐρωτᾷ ὁ κ. Κάρτερ: Πόθεν προέρχεται ἡ τρομακτικὴ αὕτη διαφορά;

Καὶ τὴν ἀπάντησιν τὴν δίδει ὁ ἴδιος ἀμέσως. Προέρχεται, λέγει, ἐκ τοῦ ὅτι εἰς μὲν τὸν Καναδᾶ ἡ θανατικὴ ποινὴ ἐπὶ φόνῳ οὐ μόνον ἐπιβάλλεται, ἀλλὰ καὶ ἐκτελεῖται, ἐνῷ εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας ἐπιβάλλεται μέν, ἀλλὰ μόλις ἐπὶ τοῦ ἑνὸς πέμπτου τῶν εἰς θάνατον καταδικαζομένων ἐκτελεῖται πράγματι ἡ ποινή. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὰς ἄλλας ποινὰς —εἰς μὲν τὸν Καναδᾶν ἐκτελοῦνται, εἰς δὲ τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας μέγας ἀριθμὸς καταδίκων κατορθώνει διὰ πολιτικῶν ἢ ἄλλων μέσων νὰ λάβῃ χάριν. Ἐκτὸς τούτου, ἡ ὅλη ποινικὴ διαδικασία εἶναι πολὺ ἁπλουστέρα ἐν Καναδᾷ ἢ εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας, ὅπου ἡ δικανικότης καὶ ἡ στρεψοδικία τῶν δικηγόρων κατορθώνει νὰ ἀπαλλάξῃ πολλοὺς ἐνόχους ἑνὸς τοὐλάχιστον μέρους τῆς ποινῆς, ἧς εἶναι ἄξιοι.

Εἰδικώτερον δὲ ὁμιλῶν περὶ τῆς ποινῆς τῆς μαστιγώσεως, τὴν ὁποίαν ἐφαρμόζει ἡ ποινικὴ δικαιοσύνη ἐν Καναδᾷ, ἀλλ᾽ ἥτις ἔχει καταργηθῆ εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας, ὁ κ. Κάρτερ παραθέτει καὶ πάλιν διδακτικὰς στατιστικάς. Ἡ μαστίγωσις ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ Καναδικοῦ νόμου ὡς ποινὴ διά τινα ἐγκλήματα, ὡς τὴν ὕπαιθρον λῃστείαν, τὴν κλοπὴν μετὰ βιαιοπραγίας, τοὺς βιασμοὺς γυναικῶν, τὴν διάρρηξιν, καὶ τὴν χονδροειδῆ ἀσεμνότητα. Εἰς τὸν δικαστὴν ἐπαφίεται ὁ ὁρισμὸς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κτυπημάτων διὰ τῆς μάστιγος. Πολλάκις δὲ ἡ μαστίγωσις γίνεται

εἰς δύο δόσεις—μίαν κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ καταδίκου εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἑτέραν δέκα ἡμέρας πρὸ τῆς ἀπολύσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς φυλακῆς.

Κατὰ τὰς ἐγκληματολογικὰς στατιστικὰς τοῦ Καναδᾶ τοῦ ἔτους 1920, ἡ ποινὴ τῆς μαστιγώσεως ἀπηγγέλθη κατὰ 34 ἐγκληματιῶν. Κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐσημειώθησαν καθ' ὅλον τὸν Καναδᾶν 663 ληστεῖαι ἐπὶ πληθυσμοῦ 8,000,000. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, εἰς πέντε πόλεις τῆς Ἀμερικῆς (Νέαν Ὑόρκην, Φιλαδέλφειαν, Βαλτιμώρην, Ἁγ. Λουδοβῖκον καὶ Τολέδον), ὧν ὁ συνολικὸς πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 8,193,000 συνέβησαν 2,661 ληστεῖαι, ἤτοι τὸ τετραπλάσιον τοῦ Καναδᾶ. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος αἱ διαρρήξεις ἦσαν διπλάσιαι εἰς τὰς πόλεις ταύτας ἢ εἰς τὸν Καναδᾶ. Ἐξ ὁμολογιῶν δὲ τῶν ἐγκληματιῶν, οὗτοι φοβοῦνται τὴν μαστίγωσιν ἀπείρως περισσότερον ἢ τὴν μακρὰν φυλάκισιν καὶ τὰ καταναγκαστικὰ ἔργα.

Ὁ φόβος λοιπὸν εἶναι σπουδαῖος παράγων εἰς τὴν ἀποτροπὴν τοῦ ἐγκλήματος. Ἀλλ' ὅπως ὑπάρχῃ ὁ φόβος, ἀνάγκη νὰ ἐφαρμόζηται αὐστηρῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως ὁ νόμος, ὅστις εἶναι καὶ πρέπει νά ἦναι «φόβος οὐχὶ τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν» (Ρωμ. ιγ'. 3).

ΔΙΑΤΙ ΝΑ ΠΡΟΣΕΥΧΩΜΕΘΑ;

Τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν πολλάκις ἀκούομεν νὰ προβάλλουν ἄνθρωποι, ἀλλ' ἴσως θὰ ἦναι πολλοὶ περισσότεροι, οἱ ὁποῖοι τὴν προβάλλουν εἰς ἑαυτούς, εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς των, διότι ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι πάντοτε ἐπιρρεπὴς εἰς τὸ νὰ φέρῃ ἀντιρρήσεις καὶ ἐνστάσεις εἰς τὰς ἰδέας, αἱ ὁποῖαι δημιουργοῦνται εἰς τὸν νοῦν του.

Ἡ πρώτη ἔνστασις, τὴν ὁποίαν συχνότατα ἀκούει τις, εἶναι ἡ ἑξῆς: «Ἀφοῦ ὁ Θεὸς εἶναι πάνσοφος καὶ πανάγαθος, ἠξεύρει τίνων ἔχομεν ἀνάγκην καὶ θὰ μᾶς τά δώσῃ χωρὶς νὰ τοῦ τὰ ζητήσωμεν.»

Ἡ δευτέρα ἔνστασις στηρίζεται εἰς τὸ ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα τόσον μηδαμινοὶ καὶ ὁ Θεὸς τόσον ἀπείρως μέγας, ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δίδῃ προσοχὴν εἰς ἡμᾶς ἢ εἰς τὰ αἰτήματά μας.

Καὶ ἡ τρίτη ἔνστασις εἶναι, ὅτι εἴμεθα τόσον ἀνόητοι, ὥστε δὲν ἠξεύρομεν τί νὰ ζητήσωμεν ἀπὸ τὸν Θεόν, ἐπομένως τὰ αἰτήματά μας εἶναι ἀνάξια ἐκπληρώσεως.

Ἂς ἴδωμεν τί δύναταί τις νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰς ἐνστάσεις αὐτάς.

1. Διατὶ νὰ προσευχώμεθα, ἀφοῦ ὁ Θεὸς γνωρίζει ὅλων μας τὰς ἀνάγκας;

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, προβλέπων τὴν ἔνστασιν ταύτην, ἐφρόντισεν, ὅταν ῥητῶς διέταξεν εἰς τοὺς μαθητάς Του νὰ προσεύχωνται, νὰ τοὺς διαβεβαιώσῃ ὅτι «ὁ Πατὴρ σας ὁ Οὐράνιος ἠξεύρει ὅτι ἔχετε χρείαν τούτων». Ἐπομένως δὲν πρέπει νὰ μᾶς κωλύῃ ἀπὸ τοῦ νὰ προσευχώμεθα ἡ πρώτη ἔνστασις. Διότι ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ζητῶμεν ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἔχομεν ἀνάγκην

καθ᾽ ὅσον ὁ Θεὸς γνωρίζει ἤδη τὰς ἀνάγκας μας, τότε τὸ αὐτὸ θὰ ἀληθεύῃ καὶ ὡς πρὸς τὰς πνευματικάς μας ἀνάγκας, κα ἕπεται ὅτι δὲν ἔχομεν οὔτε νὰ ζητῶμεν οὔτε νὰ ποθῶμεν πνευματικὰς εὐλογίας, ἀλλὰ νὰ μένωμεν ἀπαθεῖς καὶ ἀδρανεῖς, ἀναμένοντες νὰ μᾶς εὐλογήσῃ ὁ Θεός, χωρὶς νὰ λάβωμεν κανὲν ἐνεργὸν μέτρον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἀλλ᾽ ἡ τοιαύτη στάσις ἀπέναντι πατρὸς ἐπιγείου ἐκ μέρους τοῦ τέκνου του, θὰ ἦτο ἀπαράδεκτος, πολὺ δὲ μᾶλλον ὅταν πρόκειται περὶ τοῦ Πλάστου καὶ δοτῆρος παντὸς ἀγαθοῦ καὶ τοῦ πλάσματός Του. Ἡ τοιαύτη ἀδράνεια δὲν βασίζεται εἰς τὴν πίστιν· εἶναι παράλογος, καὶ φέρει εἰς ὄλεθρον. Ὅταν ἀποπνίγωμεν κάθε αἴτησιν, φθάνομεν εἰς τὸ σημεῖον ὅπου παύομεν καὶ νὰ ποθῶμεν τίποτε. Μὴ ποθοῦντες δὲ τίποτε, δὲν ζητοῦμεν τίποτε, ἑωσοῦ ἡ ψυχὴ ἀδρανὴς καὶ ἀπαθὴς δὲν ἀναφέρεται πλέον εἰς Ἐκεῖνον, ὅστις εἶναι ἡ Πηγὴ τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἑπομένως ἡ ψυχὴ αὕτη εἶναι πνευματικῶς νεκρά.

Ὑπάρχουν ὅμως ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι, ἐνῷ ἀρνοῦνται τὴν ἀνάγκην τῆς προσευχῆς, ὡς ***αἰτήσεως***, τὴν παραδέχονται ὡς πολύτιμον δι᾽ ***ἐπικοινωνίαν*** μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ τί ἄλλο δύναται νὰ ἦναι ἡ ἐπικοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ, εἰμὴ ***αἴτησις*** ; Διότι τί τὸ κοινὸν μεταξὺ τοῦ ἀπείρως πλουσιοπαρόχου Θεοῦ καὶ τοῦ ὅλως ἐνδεοῦς πνεύματος τοῦ ἀνθρώπου, εἰμὴ πόθος τῆς πληρώσεως τῶν πνευματικῶν του ἀναγκῶν ; Ἐπικοινωνεῖ ὁ ἄνθρωπος μετὰ τοῦ Θεοῦ, διότι τὸν αἰσθάνεται τόσον ὑπεράνω ἑαυτοῦ, διότι αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην τῆς ἀγάπης Του, τῆς δυνάμεώς Του, τῆς ἀληθείας Του. Ἡ ἀναγνώρισις τούτου τί ἄλλο εἶναι παρὰ σιωπηλὴ προσευχή,—αἴτησις ἀνέκφραστος διὰ μερίδιον εἰς τὰς εὐλογίας ἐκείνας, τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς εἶναι ἕτοιμος νὰ χαρίζῃ εἰς τὸν αἰτοῦντα παρ᾽ Αὐτοῦ;

2 Ἀφοῦ ὁ Θεὸς εἶναι τόσον μέγας καὶ ἡμεῖς τόσον μηδαμινοί, διατὶ νὰ προσευχώμεθα ;

Ἡ ἔνστασις αὕτη, ὡς θέλετε παρατηρήσει, διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὴν προηγουμένην, ἡ ὁποία ἐστηρίζετο εἰς τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς θεωρεῖ τόσον πολυτίμους, ὥστε θὰ μᾶς δίδῃ τὰς εὐλογίας Του, εἴτε τὰς ζητοῦμεν, εἴτε μή.

Αἱ πρόοδοι τῆς ἀστρονομίας μᾶς ἀπεκάλυψαν τὴν μηδαμινότητα τοῦ πλανήτου ἡμῶν παραβαλλομένου μὲ τὸ Σύμπαν· διὰ τῶν νεωτέρων τηλεσκοπίων ἀνοίγονται εἰς τοὺς φυσικούς μας ὀφθαλμοὺς ἥλιοι τεράστιοι καὶ ἀποστάσεις ἰλιγγιώδεις καὶ ἀχανῆ διαστήματα, τὰ ὁποῖα ἐκμηδενίζουν τὸν μικρόν μας πλανήτην. Δὲν εἶναι ὅμως ἄξιον συλλογισμοῦ, ὅτι ὁ μηδαμινὸς οὗτος πλανήτης κατοικεῖται ὑπὸ πλασμάτων πεπροικισμένων μὲ τὴν δύναμιν νὰ ἀντιληφθοῦν, νὰ καταμετρήσουν καὶ νὰ κατανοήσουν τὰς ἀπεράντους ἐκείνας ἀποστάσεις,τὰ ἡλιακὰ ἐκεῖνα συστήματα, τὰς τεραστίας ἐκείνας δυνάμεις, ὄχι δὲ μόνον τὰ φαινόμενα τοῦ ὑλικοῦ Σύμπαντος νὰ διερευνοῦν, ἀλλὰ τὸν Δημιουργὸν τοῦ Σύμπαντος νὰ γνωρίζουν, καίτοι ἀτελῶς, νὰ φέρουν δὲ εἰς τὴν ψυχήν των σπινθῆρα ἐκ τῆς θείας ἐκείνης ὑποστάσεως τὴν συνείδησιν,ἥτις νὰ τοὺς ἐλέγχῃ ὅταν παραβαίνουν τόν ἄγραφον Νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ πληροῖ εἰρήνης τὴν ψυχήν των, ὅταν βαδίζουν συμφώνως πρὸς τοῦτον; Ἡ ὕπαρξις τῆς συνειδήσεως δὲν εἶναι ἀπόδειξις συγγενείας τοῦ πλάσματος πρὸς τὸν Πλάστην ;

Πῶς δὲ καλλιεργεῖται ὁ θεῖος οὗτος δεσμὸς ἐὰν ὄχι διὰ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ Πλάστου διὰ τῆς προσευχῆς;

3. ***Διατὶ νὰ προσευχώμεθα, ἀφοῦ δὲν ἠξεύρομεν τὶ πρέπει νὰ ζητῶμεν;***

Πραγματι, αἱ προσευχαὶ πολλῶν εἶναι μωραὶ παρακλήσεις διὰ πράγματα μάταια καὶ ἐπιβλαβῆ—αἱ τοιαῦται προσευχαὶ εἶναι ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι κακοσυσταίνουν τὴν προσευχήν. Οἱ προσευχόμενοι ἀνοήτως ζητοῦν ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ ἐνεργήσῃ θαύματα διὰ νὰ ἀνορθώσῃ τὰ λάθη τὰ ὁποῖα διέπραξαν, νὰ καλύψῃ τὴν ἀμάθειάν των καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ὀκνηρίαν των. Ζητοῦν τὰ μὴ συμφέροντα, τὰ ἀνοίκεια, τὰ ἀδύνατα, καὶ ἔπειτα παραπονοῦνται ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἰσήκουσε τὴν προσευχήν των!

Ἡ εὐπρόσδεκτος προσευχὴ ἔχει γνωρίσματά τινα. Προέρχεται ἐκ τῆς σχέσεως, τὴν ὁποίαν ὀνομάζομεν υἱϊκήν, βασίζεται εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπακοήν—ἑπομένως τὰ αἰτήματά της εἶναι τοιαῦτα, ὥστε νὰ δύνανται νὰ παρουσιασθοῦν ὑπὸ τέκνου εἰς ἀγαπητὸν Πατέρα. Εἶναι δὲ πάντοτε ὑποκείμενα εἰς κὸ θέλημα Αὐτοῦ—ἐὰν δὲν ἐκπληρωθοῦν, δὲν γογγύζει τὸ τέκνον τοῦ Θεοῦ, δὲν ἀποδίδει εἰς τὸν Οὐράνιόν του Πατέρα σκληρότητα ἢ ἀπάθειαν—δὲν παύει διὰ τοῦτο προσευχόμενον εἰς τὸ ἑξῆς, ὅπως ἄλλοι πολλάκις πράττουν. Ζητεῖ τὸ ποθούμενον, ἀλλ᾽ ἀναγνωρίζει ὅτι δυνατὸν νὰ σφάλλεται ποθῶν αὐτό, καὶ δὲν παραλείπει νὰ λέγῃ «Πλὴν τὸ ἰδικόν Του θέλημα ἂς γίνῃ, ὄχι τὸ ἰδικόν μου».

Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔζησαν καὶ ἐπροόδευσαν εἰς τὴν Χριστιανικὴν ζωὴν χάρις εἰς τὴν προσευχήν, βεβαιοῦν ὅτι ἐνῷ προσεύχωνται, ἐκκαθαρίζουν τὰ αἰτήματά των, παραλείποντες ἀφ᾽ ἑαυτῶν τὰ μὴ συμφέροντα, εἰς μόνον ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀληθῶς ἄξια νὰ ἀνέλθουν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ὑψίστου· διότι ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος φέρει τὸν προσευχόμενον νὰ διακρίνῃ καθαρῶς ποῖα εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐπιτρέπεται εἰς τὸ τέκνον τοῦ Θεοῦ νὰ ζητῇ παρὰ τοῦ Πατρός του. Γεννᾶται δὲ εἰς τὸ πνεῦμά του μία εὐθυκρισία, μία εἰλικρίνεια, ἥτις τὸν κάμνει νὰ διακρίνῃ καὶ νὰ ζητῇ διὰ τῆς προσευχῆς ἐκεῖνα τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα θὰ τῷ δοθοῦν, συμφώνως πρὸς τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Κυρίου, «Αἰτεῖτε καὶ θέλει σᾶς δοθῇ».

Πῶς λοιπὸν ἐνεργεῖ ἡ προσευχή;

Ἐὰν, ὅπως πιστεύομεν, ἀποτελῶμεν μονάδας, τῶν ὁποίων αἱ βάσεις εἶναι ἐρριζωμέναι εἰς τὴν θείαν ὕπαρξιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἔχομεν τὴν ὕπαρξίν μας, συνδεόμεθα πρὸς αὐτὴν διὰ μέσου τῆς προσευχῆς. Ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς ἕκαστον βαθμόν τινὰ ἀτομικῆς ζωῆς καὶ ἐνεργείας. Ἐὰν θέλωμεν, τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀτομικῆς μας ζωῆς δυνάμεθα νὰ τὴν ἐξοδεύσωμεν ἀποκλειστικῶς διὰ τὸν ἑαυτόν μας, τοὺς ἰδιοτελεῖς μας σκοποὺς καὶ ἀπολαύσεις. Ἡ προσευχὴ ἐξ ἐναντίας εἶναι ἡ ἀπόδοσις τῆς ἐνεργείας ταύτης πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ ψυχή, ἥτις προσεύχεται, λέγει πρὸς τὸν Θεόν: «Λάβε τὴν θέλησίν μου, τὴν ἐνέργειάν μου, λάβε με ὁλοκλήρως, μεταχειρίσθητί με Σύ, Θεέ, διὰ τοὺς ἰδίους Σου σκοπούς, καὶ διὰ τὸ καλὸν τῆς ἀνθρωπότητος». Ἡ τοιαύτη προσευχὴ εἶναι μία ἀφιέρωσις εἰς τὸν Θεὸν ὅλης τῆς ψυχικῆς δυνάμεως, ὅπως χρησιμεύσῃ καὶ εἰς ἄλλους πρὸς φωτισμὸν καὶ ὁδηγίαν καὶ δύναμιν. Ἡ δὲ τοιαύτη ἀφιέρωσις εἶναι ὁ αὐθόρμητος πόθος τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις προσεύχεται—εἶναι αὐθόρμητος, διότι ὁ σπινθὴρ τῆς θείας ἀγάπης ἐγκρύπτεται εἰς τὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἐξαναγκάζων τὸν ἄνθρωπον νὰ προσεύχεται τόσῳ μᾶλλον ἐνθέρμως, ὅσῳ βλέπει τὴν ἰδίαν του ἀδυναμίαν τὰ ἀνεξερεύνητα βάθη τοῦ πλούτου τῆς Θείας ἀγάπης, Εἶναι ἡ κραυγὴ τοῦ πόνου καὶ ὅταν ἡ ψυχὴ ἀναζητῇ τὸν Θεὸν ἐν ὥρᾳ τοῦ κινδύνου.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ θρησκεία δὲν δύναται νὰ ἐξαφανισθῇ. Ἐφ᾽ ὅσον ὑπάρχει ζωή, θὰ ὑπάρξῃ προσευχή—εἶναι παγκόσμιος καὶ πανθομολογουμένη ἀλήθεια ὅτι, ἡ προσευχὴ ἀποτελεῖ μίαν ἀπὸ τὰς βάσεις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Εἰς πᾶν μέρος τῆς ὑφηλίου, καὶ εἰς πᾶσαν ἐποχὴν τῆς παγκασμίου ἱστορίας, εὑρίσκομεν τὸν ἄνθρωπον προσευχόμενον κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μεγίστης του ἀνάγκης Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς βασίζεται μία ἰσχυροτάτη ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος ἀποτείνεται εἰς τὴν ἀνάγκην του· διόνι ἐὰν δὲν ὑπῆρχε Θεός, ἢ ἂν ἦτο Θεὸς ἀδιάφορος, κωφεύαν πρὸς τάς δεήσεις τῶ πλασμάτων του, τοῦτο θὰ ἦτο ἡ μόνη γνωστὴ εἰς τὴν ἐπιστήμην περίπτωσις, ὅπου ἡ Φύσις θὰ εἶχε δημιουργήσει μίαν παγκόσμιον ἀνάγκην, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἡ ἐλαχίστη ἐλπὶς νὰ πληρωθῇ ἡ ἀνάγκη αὕτη.

ΣΤΗΛΗ ΙΕΡΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΠΟΡΙΩΝ

Ἐκ Πόρτ Σαῒτ ἐλήφθη ἐπιστολὴ περιέχουσα τὰς ἑξῆς ἀπορίας :

«α) Ποίους ἐννοεῖ ὁ Ἀπόστολος ὅταν γράφῃ «ἡμεῖς οἱ ζῶντες» (Α΄. Θεσσ. δ΄. 15—17);

β) Πῶς θὰ ἀπέλθουν οἱ δίκαιοι εἰς τὴν αἰώνιον Βασιλείαν ; θὰ ἴδουν θάνατον διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τοὺς οὐρανούς, ἢ θὰ μένουν ἐπὶ τῆς γῆς;

γ) Οἱ ἄδικοι θὰ ἴδουν θάνατον δευτέραν φοράν;

δ) Ἀφοῦ γίνουν ὅλ᾽ αὐτά, τὶ θὰ γίνῃ μετὰ ταῦτα; θὰ παύσουν πλέον τὰ διάφορα πλάσματα νὰ ὑφίστανται; ἢ γῆ θὰ καταστραφῇ;

ε) Εἰς ἕνα βίον τοῦ Χριστοῦ (ἔργον Ὀρθοδόξου κληρικοῦ) ἀνέγνωσα ὅτι ὁ Κύριος, ἅμα ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανούς, ἐπῆρε καὶ τὴν περιτομὴν μαζύ του, διότι δὲν ἠθέλησε νὰ τὴν ἀφήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς. Εἶναι ἀληθὲς τοῦτο; Ὁ Κύριος εἶναι ὅμοιος τῷ Πατρί; ἄρα εἶναι μὲ τὴν σάρκα του εἰς τούς οὐρανούς;

Μετὰ Χριστιανικῆς ἀγάπης

Λυκοῦργος Παπουτσάκης

Φαίνεται ὅτι ὁ γράψας τὰ ἀνωτέρω κάμνει τὰς ἐρωτήσεις ταύτας ἐξ ἀφορμῆς τῶν δημοσιευμάτων μας περὶ τῆς «Ὑπούλου ἀντιχριστιανικῆς προπαγάνδας». Εἶναι ὅμως τόσον πολλαὶ αἱ ἀπορίαι αὗται, ὥστε δὲν θὰ μας ἤρκει ὁ χῶρος, ὃν διαθέτει ὁ «Ἀστὴρ» πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον· ἄλλως τε τινὲς τῶν ἀποριῶν ἐξητάσθησαν εἰς τὰ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἄρθρα ἡμῶν. Ἐν τούτοις χάριν τοῦ ἐρωτῶντος καὶ χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ «Ἀστέρος,» οἵτινες τυχὸν ἔχουσιν ἐνδοιασμοὺς καὶ ἀμφιβολίας τινάς, ἀπεφάσισα καὶ ταύτην τὴν φορὰν νὰ ἀπαντήσω συντόμως διὰ τοῦ «Ἀστέρος», δὲν πιστεύω δὲ μετὰ ταῦτα νὰ παραστῇ ἀνάγκη νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν ἐξήγησιν ταύτην.

α) «Ἡμεῖς οἱ ζῶντες» τῆς Α΄ Θεσσ. δ΄ 15—17, εἶναι οἱ πιστοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες θὰ ἦναι ἐν τῇ ζωῇ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου. Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον μέρος τῆς αὐτῆς ἐρωτήσεως πῶς θὰ ἁρπαγῶμεν εἰς τὸν ἀέρα, εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάγωμεν μὲ τὸν Κύριον, μήπως εἴμεθα ὅλοι ἅγιοι; ἀπαντῶμεν ὅτι ὁ Ἀπόστολος ὁμιλεῖ πρὸς τοὺς πιστοὺς καὶ περὶ τῶν πιστῶν. Τὸ τὶ θὰ γίνουν οἱ μὴ ἅγιοι, δηλ· οἱ ἄπιστοι, δὲν μᾶς λέγει, ἀλλὰ δὲν εἶναι δύσκολον νὰ τὸ εἰκάσωμεν ἡμεῖς· ἀφοῦ δὲν ηὐχαριστοῦντο οὗτοι ἀπὸ τὴν συναναστροφὴν μετὰ τοῦ Κυρίου, ὥστε νὰ ζήσουν ἐν πίστει καὶ ὑποταγῇ πρὸς τὸ θέλημά Του, δὲν θὰ σκοτίζωνται ποσῶς διά τὴν παρουσίαν Αὐτοῦ. Δι᾽ αὐτοὺς ἔχει τὰς βουλὰς καὶ τὰς ἐνεργείας του

ὁ Κύριος· θὰ ὑποστῶσι δηλ. τὰς συνεπείας τῶν πράξεων καὶ τῆς ἐν γένει ζωῆς, τὴν ὁποίαν ἔζησαν.

β) Διὰ τοὺς πιστούς, ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος τούτου ἡ Γραφὴ εἶναι λίαν σαφής. «Ὁ ἀκούων μου τὸν λόγον, καὶ πιστεύων εἰς τὸν πέμψαντά με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον... μετέβη ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν» (Ἰωάν. ε! 24). Ἐκ τῶν λόγων τούτων καταφαίνεται ὅτι ἡ ἀπόκτησις τῆς αἰωνίου ζωῆς δὲν συνεπάγεται κατ᾽ ἀνάγκην τὸν θάνατον· ἀλλ᾽ εἰς τὴν τελικὴν ἐκείνην μακαριότητα τῆς ἀπολαύσεως τῆς ἀτελευτήτου παρουσίας τοῦ Κυρίου, εἰσερχόμεθα ὅταν ἀποβάλωμεν πᾶν ὅ,τι κρατεῖ ἡμᾶς δεδεμένους πρὸς τὸν ὑλικὸν τοῦτον κόσμον. Ἄλλο σπουδαῖον ζήτημα εἶναι ὅτι ὁ τόπος δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν διὰ τὸν πιστόν. Ὅπου εἶναι ὁ Χριστός, ἐκεῖ θὰ ἦναι καὶ ὁ πιστός, καὶ ὅπου ὁ πιστὸς εἶναι μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἐκεῖ εἶναι ἡ εὐτυχία, ἡ εὐδαιμονία, ἀδιάφορον ἂν τοῦτο εἶναι ἡ γῆ ἢ τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν οὐρανόν. Ἐὰν δὲ ἡ ἐπίγειος ζωὴ τοῦ πιστοῦ, ἡνωμένου μὲ τὸν Χριστόν, εἶναι ἀπόλαυσις, εἶναι εὐτυχία πραγματική, πόσῳ μᾶλλον καὶ πόσῳ μεγαλειτέρα εὐτυχία θὰ ἦναι, ὅταν δὲν θὰ ὑπάρξῃ τίποτε τὸ ὑλικὸν ἢ φθαρτόν, τὸ συνδέον τὸν πιστὸν πρὸς τὸν ὑλικὸν κόσμον. Ὅσοι ἐκ τῶν πιστῶν ἀπέθανον, διὰ τοῦ θανάτου θὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν μακαριότητα ἐκείνην ἐν τῇ ἀναστάσει· ὅσοι ἐπιζοῦν κατὰ τὴν δευτέραν ἔνδοξον ἐπιφάνειαν τοῦ Κυρίου διὰ μεταβολῆς «ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ» θέλουσι λάβει τὸ πνευματικὸν σῶμα, μὲ τὸ ὁποῖον θὰ δύνανται νὰ ζήσουν ὑπὸ τὰς συνθήκας τῆς πνευματικῆς ἐκείνης καταστάσεως.

γ) Ὁ δεύτερος θάνατος θὰ ἦναι ἡ τελειωτικὴ καταδίκη τῶν ἀσεβῶν, ὁ τέλειος ἀποχωρισμὸς αὐτῶν ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν τῆς παγκοσμίου κρίσεως, καθ᾽ ἣν ἕκαστος, καθὰ ἔπραξεν, θὰ λάβῃ τὴν ἀμοιβὴν ἢ τὴν καταδίκην του.

δ) Ἡ τετάρτη ἐρώτησις δὲν εἶναι πολὺ σαφής. Ἡ Ἁγία Γραφὴ μᾶς διαβεβαιοῖ ὅτι ὁ κόσμος αὐτός, ὑφ᾽ ἃς συνθήκας ὑφίσταται, θὰ ἐκλείψῃ. «Οἱ οὐρανοὶ πυρούμενοι θέλουσι διαλυθῇ καὶ τὰ στοιχεῖα πυρακτούμενα θέλουσι χωνευθῇ, κατὰ δὲ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ νέους οὐρανοὺς καὶ νέαν γῆν προσμένομεν, ἐν αἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ» (Β΄. Πετρ. γ΄. 12—13). Ἡ ἔννοια τοῦ ἀποστόλου Πέτρου εἶναι ὅτι ἡ φύσις, ἡ ὁποία «συστενάζει καὶ συναγωνιᾷ ἕως τοῦ νῦν» (Ρωμ. η΄. 22) ὡς ἐκ τῆς ἁμαρτίας τῶν λογικῶν ὄντων, τῶν ἀνθρώπων, θέλει ἐκλείψει ὁμοῦ μὲ τὴν ἁμαρτίαν, διὰ δὲ τῶν «νέων οὐρανῶν καὶ τῆς νέας γῆς, ἐν αἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ» θέλει συμμορφωθῇ καὶ ἡ ὑλικὴ κτίσις πρὸς τὰς συνθήκας τῶν ἐξηγνισμένων ὄντων—τῶν πιστῶν— ἵνα ἀπηλλαγμένοι καὶ τῶν φυσικῶν ἐνοχλήσεων, ἀπολαύσωσιν οἱ πιστοὶ τὴν ἀδιάπτωτον καὶ ἀδιατάρακτον κοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ. Τὸ πνεῦμα λοιπὸν τῶν λόγων τοῦ Πέτρου εἶναι ἡ ἐπικράτησις τῆς ἀδιαταράκτου εἰρήνης καὶ πραγματικῆς δικαιοσύνης.

ε) Εἰς τὴν πέμπτην ἐρώτησιν ὁ ἁρμοδιώτερος ν᾽ ἀπαντήσῃ θὰ ἦτο ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐν λόγῳ βιβλίου. Ὁπωσδήποτε ὅμως δὲν βλέπω καὶ τὴν ὠφέλειαν ἑνὸς τοιούτου δημοσιεύματος καὶ μιᾶς τοιαύτης ἐρωτήσεως γενομένης ὑπ᾽ αὐτοῦ.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἐρωτήσεως: Εἶναι προτιμώτερον ν᾽ ἀποφεύγωνται λέξεις χαρακτηρίζουσαι τὴν μεταξὺ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ σχέσιν ὡς ἀρειανικὴν ἢ ἡμιαρειανικήν. Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ἓν μετὰ τοῦ Πατρός, ὄχι ὅμοιός Του. Εὑρίσκεται εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὄχι μὲ τὴν σάρκα του ἀλλὰ μὲ τὸ σῶμά του, τὸ ὁποῖον ἤλλαξε καὶ ἐγένετο πνευματικόν, δηλ. κατάλληλον νὰ ζῇ ὑπὸ τὰς συνθήκας καὶ περιστάσεις τῆς μελλούσης ζωῆς.

Π. Γ. Λογγινίδης